

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 11 JULI 1923

No. 393

INHOUD

	Blz.
TENDENZEN EN PERSPECTIEVEN IN DE SOCIALE VERZE- KERING I door <i>Mr. W. H. M. Werker</i>	602
Eenige Indische Reisindrukken IV door <i>Ir. C. F. Stork</i> 606	606
Het Indische Belastingvraagstuk III door <i>J. L. Vleming Jr.</i> met naschrift door <i>Mr. J. Gerritzen</i>	609
De Haagsche conditiën en hare behandeling te Gothen- burg door <i>F. W. A. d. K. v. L.</i>	612
De Nederlandsche en Nederlandsch-Indische gulden en de Politiek der Javasche Bank (uit het verslag der Ned. Bank 1922—23)	613
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	616
MAANDCIJFERS:	
Emissies in Juni 1923	616
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	616—623
Geldkoersen. Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen. Goederenhandel.	
Bankstaten. Verkeerswezen.	

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink.*

10 JULI 1923.

Zooals te verwachten, is er na de maandswisseling op de geldmarkt een lichte ontspanning gekomen. De verruiming is echter nog niet groot. De prolongatie is na de buitengewoon hooge noteeringen van de vorige week natuurlijk snel gezakt, slot $3\frac{1}{4}$ pCt. De rente voor particulier disconto bleef echter nog vrij stijf en eerst in het laatst der week werd weder voor 3% verhandeld. Ook callgeld bleef aanvankelijk nog zeer gezocht en ook hierin kwam eerst Vrijdag meer aanbod.

De post binnenlandsche wissels op den weekstaat van De Nederlandsche Bank vertoont een stijging van f 9.8 miljoen. Deze stijging komt geheel voor rekening van den Staat, terwijl er in de laatste weken in het geheel geen schatkistpapier rechtstreeks bij de Bank geplaatst was, blijkt thans weder een bedrag van f 18 miljoen bij de centrale credietinstelling te zijn ondergebracht. De beleeningen geven een daling van f 24.8 miljoen te zien, die voor het grootste deel de Hoofdbank zelf en zoowel de effectenbeleeningen als de goederenbeleeningen betreft.

De metaalvoorraad der Bank bleef nagenoeg op dezelfde hoogte. De post papier op het buitenland daalde met f 1.2 miljoen, daarentegen geven de diverse rekeningen onder het actief een aanmerkelijke stijging te zien. Zij noteert f 19.4 miljoen hooger dan verleden week. Blijkbaar heeft de Bank op dezelfde wijze, zooals bij vorige gelegenheden is geschied, in de afgelopen week het eerste gedeelte van de jongste Indische pondenleening van den Staat ter realisatie overgenomen. Hieruit laat zich thans eveneens verklaren, dat het debet-saldo van het Rijk bij de Bank in de afge-

loopen week wederom voor een credit-saldo heeft plaats gemaakt, ditmaal ten bedrage van f 3.4 miljoen.

De biljettencirculatie daalde met f 9.7 miljoen, de rekeningcourant-saldi blijken in totaal met f 9.1 miljoen te zijn vermeerderd. Het beschikbaar metaal-saldo bleef nagenoeg onveranderd.

Ook deze week was de wisselmarkt weder zeer flauw. Alleen voor Londen kwam in het midden der week, door de verhooging van het disconto der Bank van Engeland met een vol procent, een verandering. Een lichte stijging ontstond, maar later was de koers toch weder flauwer, zoodat deze verhooging voorloopig alleen een verdere daling heeft kunnen voorkomen. In de overige wissels kwamen weder verschillende frappante dalingen. Parijs daalde van $15.42\frac{1}{2}$ op 14.75 ; Marken op Maandag geopend op $14\frac{3}{4}$, waren heden voor $7\frac{1}{2}$ verkrijgbaar; maar ook in de sterkere wissels kwamen groote dalingen voor, Zwitserland 45.10 — 43.50 ; Denemarken $45.$ — 44.10 ; Noorwegen $42.$ — 40.70 enz. Ook zelfs Dollars waren in het midden der week plotseling flauwer, zoodat de gulden over de geheele lijn zegevierde.

LONDEN, 7 JULI 1923.

De laatste dag van het financieele halfjaar kenmerkte zich door een gebrek aan liquide middelen van, in vergelijking met voorafgaande jaren, buitengewone grootte. Voor daggeld werd tot $4\frac{1}{2}$ pCt. betaald, doch des Maandags kon de markt profiteren van de groote bedragen opgenomen en nog niet vervallen zevendaagsch geld, dat à $1\frac{1}{2}$ pCt. wederom gelaten werd. De markt bleef kalm tot Donderdag, toen men verrast werd door de verhooging van 3 tot 4 pCt. van het disconto van de Bank of England. Nadat men zich aangepast had aan den nieuwen toestand stelde zevendaagsch geld zich op $2\frac{1}{2}$ pCt. en daggeld op $2-\frac{1}{4}$ pCt.

De discontomarkt werd natuurlijk ook geheel „gedesorganiseerd” door de verhooging van de bankrate. Treasury Bills werden des Vrijdags toegewezen à $\pounds$ 3.10.2 tegen $\pounds$ 2.5.5 de vorige week.

Deposito's bij bankiers	2 pCt.
idem bij brokers	2 pCt.
idem idem (notice)	$2\frac{1}{4}$ pCt.
2-maands prima bankaccept	$3\frac{1}{2}-\frac{5}{8}$ pCt.
3-maands idem	$3\frac{5}{8}-\frac{3}{4}$ pCt.
4-maands idem	$3\frac{3}{4}-\frac{7}{8}$ pCt.
6-maands idem	$4-\frac{1}{4}$ pCt.
3-maands handelswissels	$4-\frac{1}{2}$ pCt.
6-maands idem	$4\frac{1}{2}-5$ pCt.

TENDENZEN EN PERSPECTIEVEN IN DE SOCIALE VERZEKERING.

I.

Ons geslacht beleeft de ontreddeering der Europeesche samenleving. Het productieproces en de ruil der goederen zijn volkomen verstoord; het waardebegrip is voor individu en gemeenschap een onzekere factor geworden.

Doch er is erger dan dat. De eerbied is geschokt voor geestelijke waarden, voor de religie, voor het leven der individuen, voor de bespiegelende wetenschap, voor het bezit, voor den arbeid.

Er is geen leven zonder hoop. En aldus moet uit de ontbinding de neiging tot herstel geboren worden.

Is er niet bij een jonger geslacht te onderkennen een geloof in ethische waarden, en is er aldus niet een tegenstelling tot de al te materialistische aera, die achter ons ligt, reeds lang ook vóór den wereldoorlog?

Na de wereldcatastrofe, die leidde tot ontbinding, moest ook wel ontstaan uit het instinct tot zelfbehoud — een nieuwe neiging tot gezagsvorming. Er kan niet achterwege blijven een nieuw inzicht in de opvoeding van een jonger geslacht. De bespiegelende wetenschap, met name ook de economie, tracht haar wetten te herzien en lessen te trekken uit het onderfondene.

Zal niet een nieuw inzicht in de beteekenis van kapitaal en waarde leiden tot een nieuw zoeken, maar ook een vinden van solidariteit in de arbeidsgemeenschap?

Zoo ontwaart een ieder, die het levensgeloof en dus de hoop bezit, na de ontreddeering nieuwen groei.

Dit uitgangspunt werd opzettelijk zeer algemeen gekozen. De nieuwe wereld kan er niet uitzien, als die, waarin ons geslacht geboren werd. Elke waarde moet in de nieuwe samenleving een nieuwe plaats, een nieuwe aanwending, een nieuwe constructie krijgen.

En zou nu de sociale verzekering daaraan ontsnappen?

Wanneer het waar mocht zijn, dat in de herboren samenleving het stoffelijk kapitaal en het arbeidskapitaal een nieuwe solidariteit zullen vinden, indien het waar mocht zijn, dat aldus een nieuwe liefde tot den arbeid de regenererende factor in die samenleving zal blijken — ligt dan niet in de benaming der sociale verzekering zelve hare hooge waarde opgesloten?

Maar behoort zij dan ook niet minstens evenzeer als elke andere stoffelijke of geestelijke waarde zich aan te passen aan, doch ook te ondergaan, den invloed van dezen tijd?

De sociale verzekering kan en mag in een veranderde samenleving niet onveranderd blijven. Zij kan en moet een andere, wellicht een veel hogere waarde worden. Zij echter, die bouwen aan de sociale verzekering, staan hier voor een groote moeilijkheid, wijl zij — gelijk de ontwerper van het uitbreidingsplan eener groote stad — inzicht moeten hebben in een nieuwe samenleving, die steeds nieuwe eischen zal stellen, terwijl zij toch die samenleving en die eischen niet kennen.

Wie zich aldus contemplatief stelt tegenover het werk en de plannen van hen, die den moeizamen arbeid van den opbouw trachten te ondernemen, zal de sociale verzekering ook niet voorbijgaan als het uitbroeisel van een aantal verzekeringsmaniakken. Hem zal slechts kunnen verdrieten, dat er in den strijd om de denkbeelden zoo weinig neiging tot onderlinge waardeering wordt gevonden.

Strijd — wij erkennen het ten volle — kan en mag ook ten deze niet gemedend worden. Wij gelooven zelfs, dat de Neuorientierung een algeheele revisie van het behandelingsproces der sociale verzekering ten gevolge moet hebben, waarbij alle bouwstoffen opnieuw zullen moeten worden gekeurd.

Strijdvragen, uit een vorige periode der sociale verzekering zullen weder aan de orde komen. En misschien zullen standpunten, die als overwonnen werden beschouwd, weder worden ingenomen en met klem verdedigd.

Het kan geen kwaad, kort en bondig een viertal hoofdzaken te noemen, waarom — zien wij het wel — de strijd in vroegere periode voornamelijk werd gevoerd. Men vermijde ook hier de bijzaken.

De vier hoofdzaken zijn o.i.:

1o. Welke is de rechtsgrond der sociale verzekering?

2o. Moet de sociale verzekering rechtskundig een publiekrechtelijk of een privaatrechtelijk karakter dragen?

3o. Bij wie behoort de zeggenschap, het gezag in de sociale verzekering te berusten?

4o. Hoe moeten de kosten der sociale verzekering worden opgebracht, eenerzijds met betrekking tot de vraag, wie in die kosten zullen hebben bij te dragen, en anderzijds in verband met de verdeling der lasten, waf den tijdsduur betreft, waardoor het vraagstuk van kapitaaldekking tegenover omslagstelsel aan de orde komt.

Bij elk dezer vier punten doet het zich voor, dat er zijn, die ten deze een onaantastbaar axioma aannemen, die slechts zien een uitgestreden strijd, maar die zich wellicht bij eigen apriorisme nu eenmaal niet kunnen indenken een terugkomen op een opvatting, die eens als de juiste, de nieuwe, of de vooruitstrevende werd beschouwd.

Ook bij de sociale verzekering komt het wijders voor, dat zelfs waar men het eens is over eenig beginsel, de diepere motieven, die op dit gebied veelal grondslag vinden in levensbeschouwing, weder zoozeer van elkander afwijken, dat in de toepassing het gemeenschappelijk als juist erkende desondanks leidt tot gansch verschillende consequenties. Men verstaat elkander niet. Men spreekt verschillende talen.

Bij ieder der vier hoofdzaken, die wij zoeven hebben genoemd, blijkt dat ons erachtens telkenmale.

Behoudens de groep der gemoedsbezwaarden, en eenige enkelingen, die het bestaan ervan ontkennen, willen wij aannemen, dat een communis opinio de aanwezigheid van een rechtsgrond voor de sociale verzekering erkent. Men bedoelt gemeenlijk hiermede de in de rechtsphilosophie wortelende bevoegdheid van den Staat, niet slechts formeel, doch ook materieel, om verplichte premieheffing op te leggen, ten einde dat deel der bevolking, dat niet bij machte zou zijn om door vrijwillige verzekering daarin te voorzien, tegen de geldelijke gevolgen van zekere slechte levonseventualiteiten verplicht te verzekeren.

Doch met het aannemen van het bestaan van een rechtsgrond voor de sociale verzekering is men er allerminst; want de cardinale verschillen, die zich omtrent omvang, materie, en organisatie der sociale verzekering openbaren, spruiten bijna steeds voort uit het feit, dat men een *verschillenden* rechtsgrond heeft gekozen, welke weder samenhangt met religieuze, staatkundige of economische levensbeschouwing. Het verschil in uitgangspunt blijkt dan te leiden tot onoverkomelijkheden bij het zoeken naar een bevredigende oplossing.

Wij willen trachten dit te bewijzen.

Toen de jongere vrijzinnige levensbeschouwing eenmaal een rechtsgrond voor de sociale verzekering erkende, zal zij op den grondslag van de ethische leer van den nieuweren rechtsstaat van Ahrens, Jellinek en Opzoomer deze wel gezocht hebben in de mogelijkheid, om in het staatsdoel te begrijpen een verhooging van de productiekracht der natie. Wie op dit standpunt staat, heeft weinig reden om op den duur vrede te vinden bij een sociale verzekering, beperkt tot hen, die in looncontract werken. De omvattendheid is hier primair; maar anderzijds zal de vraag, hoever men gaan kan, in sterke mate afhankelijk zijn van de draagkracht der productie. De

socialist echter, die krachtens zijn beginsel den klasstrijd voert, en het recht op de productiemiddelen aan de arbeidersklasse toekent, ziet in de huidige sociale verzekering slechts een correctief, een Errungenschaft, een verovering van een deel van aan de arbeidersklasse onthouden meerwaarde. In deze laatste leer zal beheer door de arbeidersklasse en vergroting van het belegde kapitaal altijd gerechtvaardigd en primair zijn, hetgeen uit de vrijzinnige leer allermint behoefte voort te vloeien.

De Katholieke leer betreffende het rechtvaardig arbeidsloon aanvaardt de sociale verzekering als een deel van dat loon. Zij verschilt dus van de vrijzinnige en socialistische rechtsgrondslagen, die in uitkeeringen, welke niet met het arbeidsloon rechtstreeks samenhangen, nog geen armenzorg behoeven te zien. De Katholieke solidariteitsleer zal de voor de sociale verzekering afgezonderde bijdragen vervolgens insooverre losmaken van het loon, dat de gezamenlijke bijdragen een collectieven waarborg vormen, waarbij geen verband tusschen storting en uitkeering rechtstreeks behoefte aanwezig te zijn.

De Protestantsch Christelijke rechtsgrond der sociale verzekering ligt in de Christelijke naastenliefde: „draagt elkanders lasten”. In het wezen zorgt de arbeider zelf: hij spaart; doch zijn patroon, goed werkgever, helpt hem zijn lasten dragen. Ook hier is er, gelijk bij de Katholieke leer, verband tusschen looncontract en sociale verzekering; ook hier worden andere uitkeeringen van staatswege tot armenzorg. Maar wijders is er groot verschil, want de arbeider spaart zelf, en de patroon draagt slechts bij, terwijl in de Katholieke gedachte de bijdrage in totaliteit te betalen door den werkgever, zeer wel verdedigbaar is. Het individueele sparen in de Prot. Christelijke gedachte moet leiden tot correaliteit tusschen individueel bespaarde penningen en de uitkeering, waarop de individu recht krijgt. Maar de Katholieke solidariteitsleer behoeft daar geenszins toe te voeren.

Zoo is het, dat, hoezeer allen erkennen een rechtsgrond voor de sociale verzekering, en hierin zeker iets gemeenschappelijks ligt, toch het verschil in rechtsgrond leidt tot wijd uiteenlopende conclusies.

Zoo is het ook, dat de strijd over den rechtsgrond geenszins is uitgestreden, — integendeel — die strijd beheerscht principieel bijna al datgene, waarover men elkaar niet verstaat.

De tweede hoofdzaak, waaromtrent de strijd uitgestreden heette, ligt in het z.g. publiekrechtelijk karakter der sociale verzekering, dat haar scherp zou onderscheiden van het privaatrechtelijk assurantiecontract.

Het heeft er somwijlen van, of elke meening, die een verdediging vindt, op dit gebied door den verdediger tot onomstootelijke waarheid kan worden verheven door een verwijzing naar de orakelspreuk, dat de sociale verzekering een publiekrechtelijk karakter heeft. Waarin ligt echter dit publiekrechtelijke? In den staatsdwang? Doch niemand ontkent toch het bestaan van dwingend recht in het civiele recht.

Vindt het publiekrechtelijke dan wellicht zijn grond in het ontbreken van een contractueele verhouding? Maar ook daarmede komen wij niet verder, want het privaatrecht erkent immers Kontrahierungszwang, Zwangvertrag, verbintenis uit de wet.

Zou misschien het publiekrechtelijk karakter der sociale verzekering te zoeken zijn in het ontbreken van een correlatie tusschen bijdrage in de ontvangsten van den socialen verzekeraar tegenover de uitkeeringen? Doch die correlatie wordt door sommige voorstanders der sociale verzekering met klem verdedigd; en is zij anderzijds in de civiele verzekering niet somwijlen zoek?

Bedoelt men dan wellicht met het publiekrechtelijk karakter der sociale verzekering, dat overheidsinstituten als beheerders moeten optreden en dat hunne

beslissingen administratiefrechtelijke zijn? Het optreden van de overheid als beheerder is o.i. in dezen echter weinig zeggend, want men zal moeten erkennen, dat vele bedrijven als overheidsbedrijf uitgeoefend, slechts civiele handelingen verrichten.

Van meer belang zou kunnen zijn de eisch, dat alle beslissingen inzake de sociale verzekering met betrekking tot verzekeringsplicht, premievaststelling, toekenning van schadeloosstelling door een administratief overheidsorgaan genomen moeten worden, onverschillig wie dan wel het beheer voert. De zaak wordt aldus tot eenvoudiger proportie teruggebracht, maar in haar wezen wordt zij toch niet *werkelijk* eenvoudig. Het leerstuk der overheidsvorming komt er dan bij te pas, en men kan zich deze door het roepen van corporaties van belanghebbenden op zoodanige wijze denken, dat de administratiefrechtelijke beslissingen in sterke mate gaan gelijken op categorieën van gebondenheid veroorzakende privaatrechtelijke handelingen.

Maar bovenal: het decreet, dat de sociale verzekering zich door haar publiekrechtelijk karakter kenmerkend onderscheidt, moge waarde hebben voor hen, die een principieel verschil tusschen privaat- en publiek recht onderkennen; — voor hen echter, die hier constateeren een der meest betwiste vraagstukken der rechtswetenschap, en, nog in sterker mate voor hen, die in de onderhavige materie elke principieele scheidslijn ontkennen, is de vooropstelling van het publiekrechtelijk karakter der sociale verzekering al zeer weinigzeggend.

Wij willen ten deze slechts waarschuwen; wat als een terugtred wordt aangemerkt, wat als privaatrechtelijk minderwaardig wordt teruggewezen, kon wel eens resultaat van nieuwe rechtsvorming blijken, een recht van nieuwe orde, dat zich losmaakt van administratiefrechtelijk formalisme.

Met de derde door ons genoemde hoofdzaak, het zeggenschap der belanghebbende groepen in het bestier, staat het al niet anders. Zeggenschap der overheid sluit zeggenschap der belanghebbende groepen niet uit, want er kan overheidsvorming plaats vinden, die een gezag, met dwingende macht toegerust, uit de belanghebbende groepen schept.

Men hoede zich echter voor spel met woorden: de administratie in den engeren zin behoort over juridische, administratieve, medische, wiskundige en financiële kennis te beschikken, en het bestuur der administratie mag haar geenszins ontberen, doch moet bovendien leidersgaven bezitten. Moet dat bestuur nu voortkomen uit de belanghebbenden? Moeten zijn leden gekozen vertrouwensmannen zijn? Of kunnen de gekozen vertrouwensmannen de technische administratie weder aan eene directie delegeren? Maar wie zijn echter de belanghebbende groepen? Alleen werkgevers en werknemers, dan wel ook, indien men verruiming der sociale verzekering voorstaat, andere groepen der gemeenschap? Men gevoelt den cirkelgang in de redeneering. Hoe ruimer de kring wordt van hen, die men in de sociale verzekering betreft, hoe meer men nadert tot vertegenwoordiging der geheele gemeenschap in de medezeggenschap. Zal de technische kennis der medezeggende vertrouwensmannen aldus rijzen of dalen? Hoop en vrees wisselen elkaar hier af. Zeker moet er nochtans aanraking zijn met de samenleving; verambtelijking moet worden geweerd; maar eenheid in leiding, en administratieve, juridische, medische, wiskundige en financiële ervaring mogen allermint worden verwaarloosd. De betrekkelijkheid aller begrippen treedt hier aan den dag. Het zoeken naar de juiste verhouding is bij de voorbereiding der wetgeving in dezen allermint een gemakkelijk werk, en met het axioma van de zeggenschap der belanghebbende groepen heeft men inderdaad nog zeer weinig gezegd.

De vierde cardinale quaestie — kapitaaldekking of omslagstelsel? — scheen vooral in Oostenrijk en

Duitsland alweder een uitgevochten zaak. Het leek, dat het pleit gewonnen was door de voorstanders van het kapitaaldekkingstelsel, die — zien wij het wel — uitgaan van de gedachte, dat jaarlijks geheven moet worden het bedrag van de kapitaalwaarden, die noodig zijn om vermoedelijk de in de toekomst uit dat jaar voortvloeiende verzekeringslasten te dekken. Deze leer leidt dus, naar het schijnt, tot een reserve-vorming, welke in de toekomst de lasten vermindert, onzekerheid in de heffingen wegneemt, en voor de belanghebbenden een waarborg biedt voor de verzekerde uitkeeringen, indien het bedrijf ophoudt te bestaan.

In de civiele verzekering spreekt het wel vanzelf, dat dikwerf door een omslagstelsel — waarbij eenvoudig over eenig jaar het totaal der heffingen equivalent is aan het totaal der uitkeeringen, die uit dat jaar feitelijk voortspruiten — deze voordeelen niet worden verregen. Hoezeer men nu ook eenzijdig het publiekrechtelijk karakter der sociale verzekering vooropstelt, heeft men toch gaarne anderzijds dezen wiskundigen opzet van de civiele verzekering overgenomen. Hoe komt het nu, dat zowel in het buitenland als hier te lande de vraag weder met sterker klem wordt gesteld, of men ten deze wel op den goeden weg is?

Heeft men het recht, dit verschijnsel enkel te beschouwen als een gevolg van oorlogspsychose? Hoe sterker de neiging wordt om de sociale verzekering alomvattend te maken; hoe meer de wensch naar voren treedt tot constante uitkeeringen; des te geringer wordt de kans op fluctuaties in de heffingen, en daarmee vervalt een voordeel van de kapitaalreserve. Het is waar, dat kapitaalreserveering in de toekomst baten afwerpt, die voor een komend geslacht de lasten verminderen; maar de vraag rijst, of wij thans in een periode leven, waarin het geraden is, het levende geslacht zwaarder te belasten dan absoluut noodzakelijk is. Wij hebben geleden schade te delgen, wij hebben te herstellen, en deze wederopbouw drukt de productie reeds zwaar genoeg.

De vraag rijst echter, of de reserveering niet dringend noodig is in verband met de mogelijkheid van staking van het bedrijf. Bij de private verzekering ligt hierin juist de groote waarborg voor de verzekerden, die eigenlijk spaarders zijn. Maar in de sociale verzekering vormt dit toch geen motief; de Staat is steeds garant voor de uitkeeringen, en welke goede reden zou er nu kunnen zijn, om dienzelfden Staat een afzonderlijk potje als reserve te doen vormen, terwijl hij voor andere doeleinden geld leent? Staking van het bedrijf is toch ook niet wel denkbaar, tenzij een zoodanige catastrofe ons land mocht treffen, dat ook de sociale verzekeringsfondsen daarbij wel gemoeid zouden worden. Meerders zekerheid verschafft dus deze fondsvorming den sociaal verzekerden o.i. niet, maar wel wordt door de vorming dezer fondsen een enorm bedrag aan de rechtstreeksche productie onttrokken.

Men kan nu wel beweren, dat de gelden der fondsen door de overheid op zoodanige wijze belegd zullen worden, dat zij aan de volkswelvaart ten goede komen, doch naar ons inzicht is er geen goed recht in deze aera meer kapitaal aan de rechtstreeksche produceerende hand te onttrekken, dan absoluut noodzakelijk is. Hier zien wij het allereerste belang voor het geheele volk, ook voor de arbeidersklasse. Dat de afzonderlijke fondsvorming van groote kapitalen als reserve bij onze Oostelijke naburen, tevens de vergankelijkheid dier reserve heeft getoond, is een bekend feit. Nu zal Nederland zich wellicht niet met opzet in gevaar begeven, maar daarin kunnen wij desondanks geroeken. Komen die gevaren, dan geeft deze reserveering niets; en blijven zij achterwege, dan is de reserveering niet noodig, wijl het geheele volksvermogen waarborg is voor de uitkeeringen. Waarom zou de overheid dan de zorg en de verantwoordelijkheid voor beleggingen, die over een betrekkelijk klein aantal ja-

ren meer dan een milliard zullen belooopen, op zich nemen? Men kan ten deze wel beweren, dat — ter vermindering van niet bij de sociale verzekering beoogde aanwending der fondsen — er voor deze beleggingen en voor het gansche beheer een afzonderlijk orgaan moet geschapen worden; men kan belegging en beheer in de hand der belanghebbenden bepleiten; doch blijven de moeilijkheden dan toch eigenlijk niet dezelfde, en hoopt men — naar wij vreezen: ijdel — niet door wetsfictie aldus economisch bezwaar te ontgaan?

De socialistische opvatting moge in de kapitaalreserveering een gerechtvaardigde terugneming van aan de arbeidersklasse onthoudende meerderheden zien, en haar daarom alleen reeds gerechtvaardigd achten. Het is echter niet duidelijk, hoe dit standpunt te rijmen is met de evenzeer van socialistische zijde verdedigde staatspensionering. Wie verruiming van de sociale voorziening voorstaat, zal de staatspensionering van harte wenschen; maar hij zal haar tevens beschouwen als een constanten last, die door ieder geslacht jaarlijks gedragen moet worden, en die geen reserveering kan eischen.

Het vraagstuk der fondsvorming is dus wel in een nieuwe periode getreden, en toen wij in een rede voor de Vereniging voor Verzekeringswetenschap op 20 Juni jl. het vorenstaande ontwikkelden, hadden wij niet kunnen denken, dat wij van bij uitstek deskundige zijde weinige dagen later bevestiging zouden vinden van hetgeen wij te berde brachten. In zijn jaarrede over 1922/23 (jaarverslag blz. 22) zegt toch de President van De Nederlandsche Bank het volgende:

„Op een ander gevaar willen wij ten slotte nog de aandacht vestigen, met name op het vormen van groote kapitalen ter uitvoering van de verschillende Rijksverzekeringswetten. De kapitalen dezer Rijksinstellingen nemen per jaar met tientallen millioenen toe, welke door de belasting-schuldigen moeten worden opgebracht. Aan de vorming van deze kapitalen is een tweeledig gevaar verbonden; eerstens dat de druk op de belastingbetalers te groot wordt, zoodat deze ten slotte hunne belasting niet meer uit hun inkomen kunnen betalen en eventueel geleden verliezen niet meer kunnen inhalen door besparing uit de inkomsten in de komende jaren. De belastingbetalers zullen dan genoodzaakt worden ook tot aantasting van hun kapitaal of tot beleving over te gaan. In beide gevallen zullen zij dus gedreven worden tot inflationistische maatregelen.

Ten tweede zal ook voor deze kapitalen, vooral indien deze nog sterk zullen toenemen, in verhoogde mate het bezwaar komen te bestaan, dat men moeite zal ondervinden om die kapitalen op verstandige wijze te beleggen. De beheerders dier kapitalen zullen dus ook allicht er toe komen die gelden weder teveel in één zelfde richting uit te zetten, en ook daarin ligt een groot gevaar voor toenemende inflatie. Indien inderdaad langs dien weg inflatie zal gekweekt worden, dan zal deze ook hare vernietigende uitwerking oefenen op die nieuw gevormde kapitalen, zoodat de groote opofferingen van de belastingbetalers tot het opbrengen der belastingen, welke voor hen reeds te zwaar geworden zullen zijn, door eene verkeerde naverking ten slotte zullen medegewerkt hebben om de daaruit vergaarde kapitalen tot depreciatie en dus tot gedeeltelijke vernietiging te brengen.”

Het spreekt vanzelf, dat hiermede in deze materie het laatste woord wel niet gezegd zal zijn. Maar het komt ons voor, dat er genoeg gezegd is, om tot omzichtigheid te manen.

Zoo is het dan, dat er ten aanzien van den rechtsgrond; ten aanzien van het publiekrechtelijk, dan wel privaatrechtelijk karakter; ten aanzien van het medezeggenschap en ten aanzien van de vraag, of het dragen der kosten door kapitaaldekking of naar omslagstelsel moet geschieden, in de sociale verzekering allermint rust is.

Men moge telkens een vraag als uitgestreden beschouwen; men moge van het standpunt van eenig dogma, revisie van aanvaard inzicht op ander plan afwijzen — voor ons staat het vast, dat er in dit alles is uitwikkeling en weder inwikkeling, evolutie en involutie, en dat de synthese, die ons brengt op hooger plan, nog niet aanwezig is.

Maar misschien wel is in wording.

De beschrijving van den chaotischen toestand onzer sociale verzekering heeft in de laatste maanden herhaaldelijk plaats gevonden.

Wij willen kortelijk in herinnering brengen dat de Ongevallenwet 1901 — uiting van centralistische staatsinmengingsidee en reactie tegen de sociaal-economische staatsonthouding — een zuiver ambtelijke uitvoering bracht, waarbij de arbeiders van een verzekeringsplichtigen werkgever collectief verzekerd zijn met premiebetaling aan de hand van loonlijsten. Daarnaevens is aan het zelf-doen der werkgevers eenige plaats geruimd door het instituut der risico-overdracht, waarbij echter de centrale Rijksverzekeringsbank het administratief-beslissend orgaan blijft.

De gewijzigde Ongevallenwet 1921 heeft intusschen de centralistische uitvoering eenigszins gemitigeerd, doordat overdracht van gedeelten van de taak der Rijksverzekeringsbank aan de Raden van Arbeid mogelijk is gemaakt, welke mogelijkheid ook tot werkelijkheid geworden is.

Het verzet tegen de zuiver ambtelijke uitvoering en tegen het centralistisch karakter heeft neerslag gevonden in de in 1913 tot stand gekomen Talma-wetgeving. Decentralisatie en medewerking der belanghebbende groepen van werkgevers en werknemers wordt mogelijk in de territoriaal georganiseerde Raden van Arbeid en Verkeersraden, terwijl het Koninklijk vernietigingsrecht ten aanzien van de besluiten van de Raden van Arbeid en Verkeersraden eenheid bevordert.

Naast de Radenwet, waarin een en ander belichaamd is, staat de Ziektewet met haar ziekenkassen onder beheer der Raden van Arbeid, die de premien innen en de ziekengelden uitbetalen. Een en ander behoudens de beperkte gelegenheid om de uitkeering van ziekgeld onder controle van den Raad van Arbeid door een bijzondere ziekenkas te doen geschieden. Een centraal instituut als de Rijksverzekeringsbank treedt hier niet op; er is geen collectieve verzekering der arbeiders, doch zij zijn individueel verzekerd, met premiebetaling in geld, waarbij de werkgever naar het beginsel „draagt elkanders lasten” bijdraagt.

Terwijl de industriële Ongevallenwet premiebetaling op loonlijsten, maar collectieve verzekering der arbeiders kent, met de Rijksverzekeringsbank als centraal beheersinstituut, is er dus in de Ziektewet individuele verzekering zonder centraal beheersinstituut, maar met premiebetaling in geld. Werd de Ziektewet tot nu toe niet ingevoerd, met de Radenwet geschiedde zulks in 1919 wél, evenals met de Invaliditeitswet ter verzekering tegen geldelijke gevolgen van invaliditeit en ouderdom. Deze Invaliditeitswet bevat anders dan de Ziektewet een taakverdeling tusschen de centrale Rijksverzekeringsbank en de Raden van Arbeid; anders dan de Ongevallenwet kent zij geen risico-overdracht en geen collectieve verzekering, doch overeenkomstig de Ziektewet beoogt zij individuele verzekering der arbeiders. Waar de Ziektewet echter premiebetaling in geld voorschrijft, staat in de Invaliditeitswet premiebetaling door het plakken van zegels op rentekaarten op den voorgrond. Ging de Talma-wetgeving van een constructief zelfdoen der belanghebbende groepen van werkgevers en werknemers in de Raden van Arbeid uit; — kende de industriële Ongevallenwet centraal beheer met mogelijkheid tot risico-overdracht —; wederom anders staat het met de Landbouw-Ongevallenwet 1922. Principieel zijn hier de bedrijfsverenigingen van werkgevers, die het zelf-doen ter hand kunnen nemen, ook bevoegd zelf de beslissingen te nemen. De werkgever, die niet opteert voor een bedrijfsvereniging, is overigens van rechtswege aangesloten bij de Rijksverzekeringsbank. In deze L.O.W. geschiedt de premiebetaling weer collectief aan de hand van loonlijsten.

De mannen van studie kunnen zich verplaatsen in de leidende gedachten, die aan ieder onderdeel ten

grondslag lagen, zij weten, dat hier vooral tot uiting komt, hetgeen wij boven hebben opgemerkt over het verschil in opvatting met betrekking tot den rechtsgrond der sociale verzekering. Maar al kunnen zij veel vergeven, omdat de omstandigheden in deze zooveel verklaren, toch schudden zij het hoofd over zooveel verwarring, die hier heerscht; over de rechtsonzekerheid, die eruit voortspuit; over den strijd tusschen organen, die niet achterwege kon blijven, en over de kostbaarheid, die noodwendig ten aanzien van de administratie uit het gemis aan eenheid moest voortspuiten.

Bij de Nederlandsche bevolking kon deze verwarring al evenmin populair zijn. Allerlei omstandigheden hebben in den loop der jaren, dan bij deze groep en dan bij genen, de populariteit niet verhoogd. Eerst, in de jaren na 1903, was er de onlust tegenover de centrale administratie der Rijksverzekeringsbank. Bij de arbeiders werkte daartoe mee het later zooveel verbeterde lange wachten op de uitkeeringen. Bij de werkgevers en bij de belastingbetalers was er de vrees die na eenige jaren door het 4 miljoen tekort ontstond. Begrijpelijk was het, dat de belanghebbende groepen naar medezeggenschap verlangden. Maar toen dit in de Raden van Arbeid belichaamd werd, zag een belangrijk volksdeel in het constructieve zelf-doen der werkgevers en werknemers toch geen waarachtig zelf-doen. Doordien in 1919 de Raden van Arbeid allereerst belast zijn geworden met medewerking aan de uitvoering der Invaliditeitswet, die ons het zegelplakken bracht, is men de Raden van Arbeid daarmee gaan vereenzelvigen, en is de impopulariteit van dat zegelplakken op de Raden overgedragen. De geruchten over omvangrijke administratie met talrijk personeel; de opgeblazen huizenkwesties hebben het hunne gedaan; en zoo moest — gezien de kleine uitkeeringen — de vraag opkomen, waartoe eigenlijk die administratie diende, en of men wel waar kreeg voor zijn geld. Het kwam zoover, dat men de Raden van Arbeid, die in het leven werden geroepen om het zelf-doen der belanghebbende groepen te verwerkelijken, volkomen miskende, terwijl men die Raden signaleerde als typen van bureaucratie.

Zoo was dus niemand tevreden. En al moge er in den vreveligen onlust allerlei overdrijving hebben gescholen, het is dan toch waar:

a. dat de wetten betreffende de sociale verzekering in elk opzicht telkens van ander beginsel zijn uitgegaan;

b. dat het gemis aan eenheid de administratie duur maakt;

c. dat het rentekaartenstelsel voor het publiek lastig is, en noodzakelijk een omslachtige administratie met zich brengt;

d. dat — hoezeer de omstandigheden voor hem, die is „nourri dans le sérail” veel verklaren — de noodzakelijke grondslag der sociale verzekering, een ziekteverzekering, nog steeds niet tot uitvoering kwam.

Bij al deze critiek op het doen en laten der overheid is het voorts een feit, dat de oordeelvellingen over het instituut der risico-overdracht steeds minder veroordeelend werden, en dat dit gunstiger oordeel leidde tot een steeds sterker wordend streven naar zelfdoen in vrijheid, dus los van wettelijke constructies.

Wij willen in dit verband erop wijzen:

1o. dat de speciale Staatscommissie van 1913, die tot taak had het resultaat der risico-overdracht te onderzoeken, in haar rapport van 1917 tot de conclusie kwam, dat de risico-overdracht voor een goede uitvoering der geldende ongevallenwet niet kan worden gemist;

2o. dat van de bevoegdheid tot risico-overdracht met betrekking tot de industriële ongevallenwet door de werkgevers in zoo ruime mate gebruik is gemaakt, dat 70 pC. van de verzekerde arbeiders bij andere organen dan de R.V.B. zijn verzekerd;

3o. dat bij de behandeling van wijzigingen in de Ziektewet in den Hoogen Raad van Arbeid — welke

wijzigingen voornamelijk beoogden uitbreiding dier wet tot de losse arbeiders en meerdere emancipatie der bijzondere ziekenkassen — hebben geleid tot het voordragen, door den Hoogen Raad van Arbeid, aan de Regeering van een gansch ander stelsel, dat belichaamd is in de bekende „Proeve”. Daarbij bleek, dat de overgrote meerderheid der werkgevers, maar ook die der georganiseerde werknemers, de voorkeur gaf, boven de Ziektewet-Talma, aan een Ziektewet, waarbij de uitvoering zou geschieden door bedrijfsverenigingen van werkgevers en werknemers;

40. dat bij de behandeling der Landbouw-Ongevalwet 1922, die gelijkberechtiging der zelf-doende bedrijfsverenigingen met de R.V.B. kent, in de Volksvertegenwoordiging slechts bleek van de oppositie van een gering aantal leden, terwijl straks, wanneer de resultaten van de toetreding tot de bedrijfsverenigingen bekend zullen zijn, naar het zich laat aanzien, die resultaten wel zeer veelzeggend zullen zijn.

Voor deze feiten kan men de oogen niet sluiten. Wie in het verleden, hetzij in centrale ambtelijke uitvoering, hetzij in constructief zelf-doen, een aannemelijke oplossing voor het sociale verzekeringsvraagstuk zag, behoeft in den eenen of in den anderen vorm een overheidsbeheer niet meer voor te staan, waar de maatschappelijke krachten tot werkelijk zelf-doen in staat blijken.

Het gaat hier inderdaad om een rechtsphilosophisch vraagstuk van de allergrootste beteekenis: de verhouding van Staat en Maatschappij.

Voor ons staat het echter vast, dat in deze materie de feiten spreken; er blijkt iets om te gaan bij de overgrote meerderheid der Noord-Nederlandsche bevolking, waarmede rationeel beleid zal hebben rekening te houden, ondanks daaraan tegengesteld apriorisme.

Arnhem, Juli 1923.

W. H. M. WERKER.

EENIGE INDISCHE REISINDRUKKEN.

IV. (Slot).

Het komt mij voor, dat buiten de landbouw-industrie van zoogenaamde industrialisatie van Java in afzienbare tijden niet veel te verwachten is. Men weet, dat hieraan door sommigen nogal gehecht wordt, zij droomen zelfs in dit tropenland van een industrie op Westersche leest geschoeid en wijzen dan op Japan of, om iets minder ver te gaan, op Britsch-Indië. Daarbij schijnt men de groote verschillen te vergeten in klimaat en aard van bevolking. Het is waar, met een geopende schatkist ter beschikking kan men wel wat tot stand brengen, maar of zelfs hiermede een Indische industrie te maken is, blijft toch de vraag.

Opmerkelijk is het, dat ook op dit gebied, zoodra iets zich langs natuurlijke weg tot een zeer winstgevende zaak ontwikkelde, dit bij velen niet in de gunst staat: waar de „Koninklijke” petroleum wint, ontstonden voor verwerking en raffinage industriele centra van grooten omvang en veelzijdigen aard, die duizende menschen te werk stellen. Te betreuren is het, dat ten gevolge der bekende moeilijkheden een deel van het bedrijf, voorloopig naar ik meen gelukkig alleen de kaarsenfabricage, naar elders is verplaatst.

Waar kolen worden gevonden van zoodanige hoeveelheid en kwaliteit, dat economische exploitatie mogelijk is, kwam een belangrijke particuliere en gouvernement-mijnindustrie tot bloei. Daar deze ten deele met gestraften werkt en evenals vele ondernemingen in de buitenbezittingen met contractkoelies, levert zij wat de inlandsche bevolking betreft van „industrialisatie” niet het meest gelukkig voorbeeld. Van de tinwinning, hoe belangrijk ook, geldt dit laatste eveneens.

Op Java wordt op het oogenblik met kostbaren regeeringssteun door ondernemende en zeer bekwame Nederlanders een vrij belangrijke papierfabriek in bedrijf gebracht. Wij moeten vertrouwen, dat deze onderneming, ook als de steun verdwijnt, levensvatbaar

zal wezen en hopen, dat zij als grondstoffen de thans vrij waardelooze afval der volkscultures zal kunnen gebruiken. Zij zal daardoor indirect meer nut doen voor de bevolking dan als type voor industrialisatie, daar een papierfabriek niet veel werklieden behoeft te gebruiken.

Eenigszins zonderling doet het aan, dat vooral de metaalnijverheid, die men nu juist niet de meest geschikte voor de tropen zoude achten, voorwerp werd van speciale zorgen der regeering. Men heeft in de grootere steden verschillende werkplaatsen, die zich langzamerhand ontwikkelden en als reparatie-fabrieken tot steun van de andere industrieën van betekenis zijn, welke zich ook op de vervaardiging van complete toestellen en gebouw-constructies hebben toegelegd. Vooral in den oorlog zijn zij in dit opzicht met vrucht werkzaam geweest. Of het nu echter noodig is, zooals door de tegenwoordige regeling der invoerrechten geschiedt, aan deze industrieën een bescherming van vrij groote beteekenis te geven tegenover de Nederlandsche industrie, lijkt mij de vraag. Misschien acht men mij in dit opzicht niet geheel onbevooroordeeld. Wat in de laatste jaren is geschied met de eenigszins beruchte constructiewerkplaatsen te Cheribon en wat daarmede samenhangt, heeft terecht de verontwaardiging in vele kringen, ook in die der Indische belastingschuldigen, gaande gemaakt.

Men zal wellicht wat kunnen bereiken met eenvoudige bedrijven als huisnijverheid door de bevolking uitgeoefend, maar ook dat zal nog veel moeite en toegewijde zorg van Europeesche deskundige leiding vergen. Men maakt nu eenmaal uit een landbouwend en dan nog wel uit een tropisch volk, op verzoek of omdat Marx het zoo als programma voorschreef, geen industrie-arbeiders, laat staan menschen, die met kans op succes, industriele leiding zullen moeten geven, tenzij — wie zal zich hier aan voorspellingen wagen? — na lange voorbereiding! Dat men voorloopig dankbaar zij, dat onder Europeesche leiding in de landbouwindustrie, die wel voor de bevolking geschikt is, miljoenen in allerlei cultuurondernemingen hun levensonderhoud kunnen verdienen. De inlandsche bevolking in de eerste plaats profiteert van die Europeesche bemoeienis in hooge mate.

Op de mij ginder gedane vraag, of Nederlandsche industrieelen er geen groot belang bij zouden hebben filialen hunner fabrieken op Java te vestigen, heb ik op bovenstaande gronden ontkennend geantwoord en ik geloof daarmede de stemming der Nederlandsche industrie in het algemeen juist te hebben weergegeven. Ik meende daarbij, dat de Nederlandsche industrieelen, behalve dan door wat directen tijdelijken steun uit de Indische schatkist, wegens de omstandigheden en de stemming van vele toonaangevers daar en hier, afgezien van al het andere, niet zeer geanimeerd zouden zijn voor het inrichten van een Indisch bedrijf.

Over die stemming ten slotte nog een korte beschouwing.

Wat den reiziger in Indië meer dan iets anders treft is de overweging, dat in dit complex van eilanden, die over de kaart van Europa uitgelegd, ons werelddeel bestrijken van Ierlands Westpunt tot het Oostelijk deel van de Zwarte Zee, het bestuur onder leiding staat van een Europeesche bevolking, die in haar geheel weinig meer dan honderd duizend zielen telt tegenover een inheemsche bevolking van 50 miljoen menschen. In volksaard, en ras zelfs, van elkaar verscheiden, een groot aantal verschillende talen sprekend, voegen zich toch al deze volken onder ons centraal gezag, dat wonderen heeft weten te verrichten.

Op Java vindt men overal communicatie-middelen, in de meest afgelegen oorden telefonen, veiligheid en rechtsbedeeling als de natuurlijkste zaak. En daarbuiten?

In enkele tientallen jaren eene wijziging in politieke

verhoudingen, die weinig minder verbazingwekkend is. Toen ik Indië vroeger bezocht — op Atjeh de beruchte geconcentreerde stelling, in verder Sumatra groote streken, waar geen Europeaan het kon wagen een voet te zetten, Borneo en Celebes op slechts enkele kustplaatsen onder ons gezag, het laatste land vooral ten prooi aan elkaar beoorlogende vorsten! En de stemming onder de Europeesche bestuurders? Zij voelden diep het bedenkelijke, om niet te zeggen het vernederende onzer positie: onlusten in Tjilegon van betrekkelijk geringe beteekenis dreigden weinig minder dan de inleiding te worden tot een ramp, die slechts door tactvol en kordaat optreden van enkele ambtenaren bezworen werd. En nu?

Om eerst iets te zeggen van de buitenbezittingen. In twee dagen reist men per spoor en tram van Deli naar Atjeh, volkomen veilig midden door de vroeger meest beruchte oorden van dat land. Per auto rijdt niet alleen de Europeesche reiziger van Fort de Cock, het eindpunt van West-Sumatra's prachtige spoorweg, naar Deli, maar drukke gouvernements- en particuliere autodiensten vervoeren dagelijks honderden inlanders. En dat midden door de Bataklanden, waar sommige oudere bewoners nog weten hoe menschenvleesch smaakt! Alleenreizende dames, die er wat vermoeienissen voor over hadden Indië te leeren kennen in den zelfden tijd, dat ik er reisde, trokken per auto Zuid-Sumatra door en wandelden, bij reparatie aan hun wagen, langen tijd alleen verder tot groote ontsteltenis van den gastheer, die hen wachtte; niet echter voor overlast van inboorlingen hadden zij behoeven te vrezen, maar voor wilde dieren. In Korintji reizen Europeesche ambtenaren, zonder eenige aanraking met Europeanen, weken geheel alleen rond. Van de andere groote eilanden kan ik niet uit aanschouwing spreken, maar van hoevelen hoort men daarginder niet, die Celebes per auto bereizen; welke belangrijke industriele nederzettingen zijn niet in verschillende kustplaatsen van Borneo ontstaan; tochten ver in het binnenland worden ook daar zonder eenig gevaar ondernomen.

Deze volledige ommekeer in enkele jaren is te danken aan het beleid en doorzicht van enkele mannen, die gelukkig op het rechte oogenblik hun wil konden doen gelden, elkander steunende; voor alles aan den genialen van Heutsz. Door de bevestiging en uitbreiding van ons gezag is welvaart gebracht in uitgebreide landstreken, vroeger onder inheemsche vorsten ten prooi aan wanorde en knevelarij, thans onder ons bestuur en die vroegere vorsten als zijn dienaren, in rechtszekerheid en vreedzame ontwikkeling levende.

Welk een zegenrijken invloed bekwame bestuursambtenaren en landbouwleeraren kunnen uitoefenen, bemerkt men het meest in de buitenbezittingen, waar grooter zelfstandigheid van dezen noodig is en minder ambtenarij mogelijk. Maar ook op Java kan zoo ontzaggelijk veel goeds van hen uitgaan, mits hun blik niet beneveld zij door te groot besef der hoogte van hun ambt, zoodat zij alleen door middel van de naast of onder hen gestelde inlandsche hoofden met de bevolking in aanraking zijn gekomen. Mits ook de gouvernements-ambtenaar den particulieren ondernemer of diens beamtten niet beschouwt als de natuurlijke tegenstanders van de bevolking. Want even goed als de ambtenaar moet ook hij, die in de cultures werkzaam is, een plaats van beteekenis innemen bij de handhaving van een goed en rechtvaardig gezag. Als hij in voldoende mate beschikt over de eigenschappen, die ik hierboven bij den bekwamen ondernemer noodig achtte, kent deze in de eerste plaats de landstaal en daardoor heeft hij kans door te dringen tot de gedachtenwereld van den inlander. Of hem dat zal gelukken is een andere vraag; ieder die iets van den Javaan weet zal u verzekeren, dat dit allerminst zeker is. Maar in ieder geval, in de moeilijke bestuurstaak moeten

gouvernements-ambtenaren en zij, die in de particuliere bedrijven werkzaam zijn, naast niet tegenover elkaar staan. Dan alleen zal ook de verhouding van de inlandsche ambtenaren tot beide groepen van Europeanen zuiver kunnen wezen. Zoo dikwijls toch de schoen ergens wringt tusschen de Europeanen, blijft dit voor de inlandsche ambtenaren natuurlijk niet verborgen en, hoe trouwe gouvernementsdienaren zij ook mogen zijn, gebrek aan harmonie tusschen Europeanen werkt op hun werk terug.

Worden, mag men vragen, de a.s. ambtenaren bij hun opleiding wel genoeg doordrongen van het besef, dat hun toekomstig bestuurswerk wel gewichtig is, ook in het geestelijk belang van de inlanders, maar dat voor diens materiele belangen het werk van den particulieren planter, fabrikant of koopman toch nog veel belangrijker is? Men leert zulke dingen moeilijk op school, dat weet ik wel, maar ik heb er elders op gewezen, hoe zeer te betreuren het in het oog van velen was, dat de opleiding voor Indische ambtenaren van Delft geheel naar Leiden is overgebracht, omdat de omgang in Delft van a.s. ingenieurs, van jongelui uit industriele kringen, met de a.s. ambtenaren, op beiden een goeden invloed had; dat daarnaast aangeknoopte vriendschapsbanden tusschen hen, die later in Indië gouvernements- of particuliere belangen zouden gaan behartigen, op de Indische verhoudingen gunstig werkte. Dit is voorbij, voorloopig tenminste. Met te meer klem moet daarom te Leiden op het groote belang der cultures worden gewezen; men mag verwachten, dat dit wordt gedaan door daartoe bevoegden, die zelf overtuigd zijn van de overwegende beteekenis der particuliere ondernemingen op allerlei gebied.

De geschiedenis herhaalt zich en waar ik mocht herinneren aan den geest van gedruktheid, die voor een dertig tal jaren heerschte en welke plaats maakte voor die van vertrouwen, is sedert eenige jaren reactie gekomen, uit allerlei omstandigheden te verklaren. Ik heb op verschillende groote verbeteringen kunnen wijzen; hoewel ik vrees te uitvoerig te worden en voor de meeste lezers wellicht het bekende te herhalen, moet ook over de verbetering van het onderwijs nog iets gezegd. Vooreerst zij er op gewezen, dat aan het lager en voortgezet onderwijs aan de inlandsche bevolking volle aandacht wordt gewijd en in vele opzichten met succes. Het eenvoudigste lager onderwijs komt, mits men het zoo weet in te richten, dat vooral ook de voor dit landbouwende volk aller-noodigste primaire landbouwwijsheid wordt geleerd, aan groote kringen der bevolking ten goede, ook al maakt uit den aard der zaak slechts een betrekkelijk klein deel van deze, van de gelegenheid tot leeren gebruik. De scholen moeten om financieele redenen, die gelukkig met de paedagogische wonderwel samengaan, zeer eenvoudig worden ingericht. Een voorbeeld hiervoor is wel de merkwaardige meisjesschool te Bandoeng door een vrouw van hooge afkomst en beschaving, vriendin en volgelinge van Kartini, ingericht en sedert jaren met uiterst geringe hulpmiddelen geleid. Honderden meisjes ontvangen van haar en hare helpsters eenvoudig lager en practisch huishoudonderwijs. Analoog onderwijs kan ook voor de jongens niet te krachtig worden bepleit; bij dezen dreigt echter het groote gevaar, dat ook het zeer eenvoudige hun den indruk kan geven, dat zij eigenlijk te goed zijn geworden voor het bedrijf hunner vaders. Men moet hopen, dat, juist bij algemeener worden van wat elementaire schoolkennis, dit bezwaar minder wordt.

Voor het onderwijs met Nederlandsch als voertaal geldt deze overweging in nog meerdere mate. Tal van jonge mannen, die ervan profiteerden, achten zich te goed voor ander dan schijverswerk; terwijl ze op andere wijze dikwijls veel meer zouden kunnen presteeren, dreigen ze nu soms een soort geestelijk proletariaat op laag plan te vormen.

De Hollandsch-Javaansch lagere scholen worden ook door meisjes bezocht; op enkele plaatsen heeft men voor dezen bovendien de uitstekend ingerichte Kartinscholen, die, waar ze onder leiding staan van Europeesche onderwijskrachten met toewijding maar tevens met een koel hoofd, grooten invloed ten goede kunnen uitoefenen, als bereikt wordt dat de leerlingen in hun eigen omgeving terugkeerende, niet meenen aan deze ontgroeid te zijn. Als vervolg op deze scholen kunnen de z.g. van Deventerscholen met internaat, die ten deele met opleiding voor onderwijzeressen bezig zijn, opvoedend werk van groote waarde verrichten.

De jongens kunnen van verder onderwijs op gewone en vakscholen profiteeren. Ook bij de laatsten is groote eenvoud geboden. Deze wordt bij enkele dier scholen inderdaad betracht, maar ook in Indië is mijns inziens tegen den eisch van eenvoud gezondigd. Soerabaya heeft een technische school, zoo grootsch en fraai gebouwd, dat de leeraren, voor wier werk ik allen eerbied heb, er niet dan met de uiterste krachtsinspanning in zullen kunnen slagen uit zulk een inrichting de in Indië noodige krachten af te leveren, die niet hun neus zullen ophalen voor het hun op te dragen werk! Daartegenover zag ik andere particuliere en gemeentelijke scholen voor technisch en ambachtsonderwijs, waar in de inrichting en niet minder door de onderwijskrachten, het rechte begrip der zaak werd getoond. Het heeft uiterlijk den schijn, of ook bij sommige scholen voor de opleiding van onderwijzers, ambtenaren en artsen in door mij afgekeurde richting is gezondigd; men heeft nu eenmaal na den oorlog gedacht, dat geld geen rol speelt en de belastingbetalers er wel goed voor waren! Het gevaar dreigt in ieder geval, dat, voordat het thans in korten tijd tot stand gebrachte voldoende bezonken is, onder den drang van met zevenmijlsvaart voortschrijdenden, te veel wordt overhoop gehaald. Spreekt men niet reeds als van een eisch des tijds van Hooger Onderwijs op allerlei gebied, voordat het experiment met Technisch Hooger Onderwijs te Bandoeng, dat door velen met mij bedenkelijk wordt geacht, gedurende een voldoende aantal jaren is genomen om te toonen, dat de twijfelaars aan het succes dier school zich hebben vergist? En hierover moeten nog vele jaren heengaan: wie gelooven moeten niet te veel willen haasten!

De verbetering van het onderwijs in Indië, de voltooiing der opvoeding van vele Javanen uit de hogere klassen in Europa hebben een grooten invloed gehad op hunne ontwikkeling. Terwijl het vroeger eene uitzondering was, hooge inlandsche bestuursambtenaren aan te treffen, die Hollandsch spraken, is nu het omgekeerde het geval. Verschillende leden der vorstelijke families van Midden-Java, tal van regenten en vele dames uit hunne kringen spreken uitstekend Hollandsch; de meeste wedanas (districts-hoofden) en lagere ambtenaren zijn, naar ik meer-malen hoorde, onze taal machtig evenals de Javaansche dokters. Ook in andere kringen is men er op gesteld onze taal te leeren omdat men in die kennis een middel ziet om meer vooruit te komen.

Dit alles heeft natuurlijk een grooten invloed uitgeoefend op het geestelijk leven der inlandsche bevolking en hierbij de na-oorlogspsychose, die ook in Oost-Azië in verschillende opzichten tot uiting komt, in aanmerking nemende, baart het geen verwondering dat de verhouding tot de Europeesche bestuurders meer gecompliceerd is geworden dan deze vroeger wel eens was. Vooral sommige radicale elementen hebben dit een goede gelegenheid gevonden ook Indië tot een propaganda-terrein te maken; het behoeft ons evenmin te verwonderen, dat zij met die propaganda op het ontvankelijke Oostersche gemoed veel indruk maakten. Geen wonder, dat in den tijd van hoogconjunctuur die achter ons ligt, de gevolgen niet uitbleven. Waar gedurende zekeren tijd ook in Gouver-

nementskringen de zoogenaamde ethische beginselen hoogtij vierden, waar, gelijk ik in deze regelen meer-malen aanduidde, de eigenlijke dragsters van de welvaart, de Europeesche bedrijven, aan miskenning, juist van hogere en lagere Europeesche zijde blootstonden, ligt het voor de hand, dat de inlander met weinig doorzicht in de Europeanen, die hem niet naar den mond praatten, zijn vijanden zag. Onbekookte uitingen tegen de cultures, waarvan ik enkele staaltjes vermeldde, nog onbekookter werkstakingen waren daarvan het gevolg. Wij Hollanders zijn, ook in de tropen, geneigd onze verdraagzaamheid of verlichte denkbeelden te toonen door de uitingen van Moskou-wijsheid of, wat eigenlijk in dit tropisch land weinig minder exotisch is, Marxistische propaganda met een welwillend schouderophalen te begroeten: wij weten nu eenmaal, dat de soep niet zoo heet wordt gegeten, als ze opgediend is! Maar de Javaan meent het echter, en denkt, dat hij het geleerde ook in practijk moet brengen. Er komt een punt, dat hij niet voldaan is met vergaderingen met roode vlaggen of roode stoelen, hij wil ook wel eens een echte staking hebben of, als er godsdienstig fanatisme bij te pas komt, erger dingen. En dan vallen er slachtoffers, terwijl in Indië gelijk elders, de eigenlijke geestelijke aanstichters van den brand buiten schot zijn. Dan bevat een deel onzer pers waardeerende correspondenties over die aanstichters en worden er interpellaties gehouden in ons parlement.

Intusschen is er in Indië groot kwaad verricht! Wat moeten de trouwe inlandsche ambtenaren, op wier grooten invloed op de inlandsche bevolking volgens onze koloniale bestuursbeginselen ons Europeesch gezag berust, en die in overgrote meerderheid weten dat ons bestuur zegenrijk is, wat moeten zij toch van ons Hollanders denken, als we met onbegrijpelijke welwillendheid de ondermijning van dat gezag vergoelijken, dit toejuichen zelfs? Er is nog iets. Ik wees er op, welk een deel van de gezagshandhaving moet worden verricht door hen, die te midden der bevolking in de cultures werkzaam zijn. Wanneer dezen zien, dat hun werk door eigen landgenooten niet wordt gewaardeerd, veeleer tegengewerkt, dan is het natuurlijk dat bij hen de „ethische zin”, die ik in verstandige mate bij zooveel hunner mocht aantreffen, wordt gedooft. En daarnaast loopt men gevaar, dat het vertrouwen in de toekomst van het land wordt verminderd of verdwijnt bij die leiders van zaken in Europa, wier energie en kapitaalkracht voor Indië onmisbaar zijn. Wat verkeerde regeeringsmaatregelen, wat gebrek aan appreciatie kunnen doen, heeft men aan de geschiedenis der Koninklijke kunnen zien: wie haar daden of uitlatingen critiseeren, mogen bedenken dat ook eminente leiders van groote ondernemingen „maar menschen” zijn!

In sommige opzichten gelukkig voor Indië, is ook daar de malaise gekomen. De in Europeesche cultures en fabrieken werkende bevolking heeft hare stakingsneiging, haar onlust in het werk, die daar met tijdelijk sterkgestegen loonen in bedenkelijke mate heerschte, verloren; op de meeste plaatsen is de geest der bevolking ten opzichte van de planters weer goed of uitstekend. En ten opzichte van het Gouvernement? Niet in die mate wellicht als vroeger na Tjilegon, is toch ook na Garoet in sommige kringen vrees — of hoop! — ontstaan. Het uiterlijk tenminste sterk ontwikkelde, ten deele op godsdienstige gronden berustend, vereenigingsleven baart zorg. Het is natuurlijk verkeerd struisvogelpolitiek te volgen, maar het ware toch doodzonde, als men uit verkeerd begrepen volksliefde dit aantrekkelijke, kinderlijke volk met zijn vele goede eigenschappen, naast andere die het thans zeker nog volkomen ongeschikt maken voor de taak, die sommige zijner vrienden op zijn schouders willen leggen, werkelijk afkeerig maakte van ons gezag. Op het oogenblik is het dit volgens het oordeel van hen, die het 't best kunnen weten, niet. Ik heb op

Koninginsverjaardag urenlang gereden door kampongs, huis aan huis met vlaggen en lampions versierd; voor het komende bezoek van den Gouverneur-Generaal aan eene suikerfabriek waren de inlanders nog veel drukker met versiering en eerepoorten dan de Europeesche beambten; ik weet wel, dat het volk dit alles nu eenmaal mooi vindt, maar op een slechte stemming duidt deze actie toch niet.

Het ware een onherstelbare fout, indien men door wankelmoedigheid of verlichtheid, die hier zwakheid is, het werk van Van Heutsz zoude gaan verknoeien.

Men schermt tegenwoordig veel met het begrip „autonomie”, ik heb bij mijn terugkomst gemerkt, dat dit in verkiezingsdagen zelfs gediend heeft om vogels van verschillende plumage onder een autonomie-hoed te vangen. De beteekenis van het woord als beginsel voor een Indisch bestuur is vaag; de eene voorstander wenscht haar dadelijk ingevoerd, de tweede over tien jaar, de derde beklagt zich, dat men het hem en zijn medestanders aanwrijft overijld te werk te gaan, en spreekt over langen tijd. Ook hier zou ik den voorstanders Paulus' les in het geheugen willen roepen: voorloopig hebben gemeentelijke en gewestelijke raden nog veel te doen en te leeren, om van den Volksraad, waar men vooral de hogere politiek beoefent en in ongeganeerde behandeling van Departementshoofden zelfs aan enkele onzer Kamerleden lesjes weet te geven, niet te spreken! Heeft niet „autonomie voor Indië”, afgezien van de meerdere of mindere snelheid, waarmede men haar wil laten komen, voorshands nog de beteekenis van een groot woord, dat honderden spreken, voor duizenden een klank is, en voor miljoenen daarginder niets?

Van den steun en den invloed der inlandse hoofden op hunne landgenooten — dit is een indruk, dien ik in velerlei kringen opdeed — is voor een goed bestuur onder krachtige en rechtvaardige Nederlandsche leiding voor de verdere ontwikkeling van landen en volken van Insulinde nog veel te verwachten. Aan den anderen kant hebben we juist in de laatste kwarteeuw kunnen zien, hoe door ons gezag orde en welvaart zijn gebracht, waar onder Indische hoofden zonder dat gezag anarchie en onderdrukking heerschten; men moet wel zeer idealistisch gestemd zijn om te verwachten, dat reeds binnenkort een tegenovergestelde richting moet of kan worden ingeslagen zonder groote, waarschijnlijk onherstelbare schade. Naar mijne ervaring kan de reiziger, die het onschatbare voorrecht had daarginder getuige te zijn van wat door ons volk tot stand is gebracht en nog dagelijks wordt verricht, de overtuiging medenemen, dat deze tropische volken met hunne zoo verscheiden behoeften en eigenschappen, zich gelukkig mogen rekenen te leven en zich te kunnen ontwikkelen onder het rechtvaardig maar krachtig bestuur van een klein volk als het onze, dat daar nog een groote taak zal kunnen vervullen in het belang van ontwikkeling en welvaart van de beide deelen van ons gebied. C. F. STORK.

HET INDISCHE BELASTINGVRAAGSTUK.

Antwoord aan Mr. J. Gerritzen.

III (Slot.)

Aan het slot van mijn vorig artikel schreef ik, dat ik mij, ter wille van de zaak, waarom het gaat, nog eenmaal de moeite zou getroosten, den lezers van „Economisch-Statistische Berichten” de werkelijke waarde van des heeren Gerritzen's geschrijf zelf te laten beoordeelen, doch er dan mee op te zullen houden.

Ik citeer dan uit zijn eerste artikel:

„Het totaalbedrag, dat in Indië werkende maatschappijen aan zeer vele verschillende belastingen hebben op te brengen, is inderdaad groot. In de „Economisch-Statistische Berichten” van 26 April 1922 geeft de heer L. van Vuuren op pag. 387 eene opstelling over hetgeen de suikercultuur over 1920 aan inkomstenbelasting, heffing van een halven

gulden per picol over oogst 1919, suikerbelasting over 1920, verponding, belasting voor auto's en paarden ten laste van het bedrijf heeft moeten betalen. Voor deze belastingen moest, volgens de aan den heer van Vuuren verstrekte gegevens, betaald worden een bedrag van rond f 146 miljoen. Daarbij komen nog betaalde invoerrechten ad f 900.000,—, uitgaven voor de cultuurpolitie f 1.800.000, en zegelbelasting f 55.000,—, te zamen dus over 1920 bijna f 149 miljoen aan belastingen en andere bijdragen aan publieke middelen. De winst, door de suikercultuur over 1920 gemaakt, kan aangenomen worden op f 18 per picol en mag dus geschat worden op f 450 miljoen. Van die winst moest bijna 1/3 gedeelte aan bijdragen aan publieke middelen worden besteed, dus bijna 33 1/3 pCt. Dit cijfer ziet er heel anders uit dan de nauwelijks iets meer dan 6 pCt. aan inkomstenbelasting, waarvan de heer Vleming gewaagt.”

Ik heb er het bewuste artikel eens op nageslagen en nu bleek mij, dat de heer L. van Vuuren bij een bespreking van het Proefschrift van den heer W. Huender, het volgende geschreven heeft.

„Door de Cultuur moet over 1920 worden gereserveerd voor:

A. Inkomstenbelasting naar het zuiver inkomen en naar de overwinst.	
B. Heffing van f 0.50 per picol over oogst 1919.	
C. Suikerbelasting over 1920, waardoor extrawinstbelasting over 1920 vervalt.	
D. Verponding.	
E. Belasting voor auto's en paarden ten laste van het bedrijf gebruikt.	
Voor deze middelen te zamen werd uit de verstrekte gegevens verkregen een bedrag rond	f 146.000.000
F. Inkomstenbelasting opgebracht naar aanleiding van door de cultuur verkregen inkomen door fysieke personen	„ 5.500.000
G. Betaald invoerrecht	„ 990.000
H. Bijdragen aan inkomsten der Gouv. bedrijven	„ 8.761.000
J. Uitgaven voor cultuurpolitie	„ 1.800.000
K. Zegelbelasting	„ 55.500
L. Irrigatie	„ 1.687.000
M. Havengelden	„ 160.000
	f 164.953.500

Wat mag de reden zijn, dat Mr. Gerritzen niet het citaatje heeft overgenomen wat ik hierboven weergeef?

Men behoeft slechts een zeer beperkt begrip te hebben van een bedrijfsrekening om te weten, dat, D. „Verponding”, E. „Belasting voor auto's en paarden ten laste van het bedrijf”, G. „Betaald invoerrecht”, J. „Uitgaven voor cultuurpolitie” en K. „Zegelbelasting”, (evenals de door Mr. Gerritzen niet overgenomen bedragen, door den heer van Vuuren genoemd onder H., L. en M.) ten laste van de bedrijfsrekening komen en met andere posten als arbeidsloon, onderhoudskosten, grondhuur, afschrijvingen enz., de lasten vormen, waartegenover de baten staan, terwijl dan het verschil de winst vormt. Van de aldus gecalculerde winst wordt dan A. de inkomstenbelasting berekend.

Diezelfde, aldus gecalculerde winst, (vermeerderd met de te betalen suikerbelasting en tantièmes, uitgekeerd aan personeel) is weer de basis voor de berekening van C. „Suikerbelasting over 1920”, terwijl B. „Heffing van f 0,50 per picol over oogst 1919”, niet in verband staat met het winstsaldo en allerminst met 1920. Dat de heer van Vuuren deze opsomming geeft is, gezien in het verband met zijn betoog te begrijpen, maar als Mr. Gerritzen ons, schijnbaar luk-raak, een aantal bedragen, door den heer van Vuuren genoemd, voorziet, in verband met de winst die „de suiker” (volgens hem) in 1920 gemaakt heeft, dan wordt het toch al te erg.

Het gaat immers niet aan de posten, die mede de bedrijfslasten vormen, en dus het netto winstsaldo beïnvloeden, nu nog eens opnieuw ten tooneele te voeren als „belastingdruk” op datzelfde netto winstsaldo.

Er staan in dit kleine citaatje echter nog veel meer onjuistheden.

Eerstens is de kostprijs voor Javasuiker oogst 1920, te stellen niet op f 16,—, zooals Mr. Gerritzen doet, doch op ruim f 10,50; laat ons zeggen: f 10 à f 11,—.

Het bedrag van f 16,— is aangenomen voor de berekening van de suikerbelasting, omdat de Regeering heeft toegestaan dat „belastinggeld” en „tantième”; die beide berekend worden *van de gemaakte winst* en als er winst is gemaakt, al vast van tevoren als kostprijsfactor in rekening mochten gebracht worden. Indien dus voor een bedrijf de kostprijs van de suiker f 10,— is geweest en de opbrengst f 16,—, dan valt dit niet in de termen van de suikerbelasting, want dan heeft het, volgens de kostprijsberekening, die de Regeering voorschreef, geen winst gemaakt.

Dr. H. C. Prinsen Geerligts stelt den kostprijs 1920 voor de superieure hoofdsuiker op f 10,67¹⁾ per picol (zie o.a. het Archief voor de suikerindustrie in Nederl.-Indië 1921, afl. 15).²⁾

Ik vond o.a. in de „Indische Financier” bij verschillende suikerfabrieken ongeveer dit bedrag terug; natuurlijk schakel ik de factoren uit, die niets met kostprijs hebben uit te staan.

Zoo kom ik bijv. voor de cultuur-maatschappij „Pagotan” op f 10,60.

De Maatschappij zelf calculeert f 19,35. Maar in dit bedrag is begrepen: f 6,50 belastingen, f 1,75 tantième en (in vergelijking met vorige jaren m.i. f 0,50 te veel voor „onderhoud machines” (aanschaffing). Waar verder de opbrengst van den oogst 1920 op ruim f 34,— per picol is te stellen, rest een winst per picol van pl.m. f 23,50 of voor den geheelen oogst, groot f 25 miljoen picol, van afgerond 600 miljoen gulden.¹⁾

Gaan we nu even terug naar de belastingen, door den heer van Vuuren genoemd, en voor zoover die thans gebezigd mogen worden in vergelijking met de netto winst van f 600 miljoen, dan merken we het volgende op: *Suikerbelasting oogst 1919* behoort natuurlijk bij de winst van dat jaar, en valt dus vanzelf al uit.

Suikerbelasting oogst 1920 bracht op bijna f 70 miljoen (dit is dus het bedrag dat door „de suiker” over 1920 betaald is wegens buitengewone belasting).

De heer van Vuuren zegt zeer terecht (men zie het citaatje) dat de *extrawinstbelasting 1920* vervalt, (wegens compensatie met suikerbelasting 1920); zoodat door „de suiker” over oogst 1920, wegens *gewone belasting* slechts betaald behoeft te worden:

A. 1e. Inkomstenbelasting naar het zuiver inkomen c 6 pCt. van de netto winst en

A. 2e. Inkomstenbelasting naar de overwinst.

Deze laatste belasting wordt betaald over de *uitkeeringen*, die gedaan zijn, en wel volgens onderstaand schema.

Uitkeeringen wegens dividend of daarmee gelijk te stellen posten ..... f .....

Af 8 pCt. van het kapitaal¹⁾, op verzoek berekend volgens art. 25 van de herziene ordonnantie ink.bel. 1920 (kapitaalsaantooningen) af .....

Rest f .....

à 10 pCt. = f ..... Overwinstbelasting.

Alleen bij exorbitante uitkeeringen (zooals gedaan zijn van de exorbitante winsten van oogst 1920) zal deze overwinstbelasting een enigszins beduidend bedrag opbrengen, zeg ik de Regeering na, en dan behoeft daarvan geen woord teruggenomen te worden. Ik ken de bedragen niet welke „de suiker” over 1920 uitkeerde en weet als vanzelf sprekend ook niet individueel den invloed van de kapitaalsaantooningen,

¹⁾ Met inbegrip van de productenbelasting, die hij toen ook op f 5,— stelde, (terwijl ze maar f 3,— opbracht) kwam de berekening op f 15,67.

²⁾ [Vrg. ook pgn. 421 van dezen jaargang. — Red.]

¹⁾ Dat van deze winst o.a. de Staat en de tantième-genietters een deel krijgen, mag toch geen reden zijn om die bedragen af te trekken en nu te zeggen, dat de winst zooveel kleiner is?

¹⁾ Vrij algemeen wordt het suikerkapitaal (met inbegrip van reserves) gesteld op f 500 miljoen; ik meen, dat ook Mr. Gerritzen onlangs dit cijfer noemde.

wat „de suiker” zelf ook nog wel niet zal weten, dies kan ik niet zeggen, wat de overwinstbelasting 1920 opbracht in 1921, maar dat in 1920 de suiker exorbitante winsten maakte, zal wel niemand betwisten.

Zou echter Mr. Gerritzen eens willen mededeelen waarom hij eigenlijk wat de heer van Vuuren schreef niet precies citeerde? Had hij zulks gedaan, dan hadden de lezers van „Econ.-Stat. Berichten” dadelijk kunnen lezen, dat de *extrawinstbelasting voor 1920 niets opbracht van „de suiker”*; dan had men ook kunnen lezen, dat de heer van Vuuren zeer terecht sprak van „reserveeren”¹⁾, terwijl de heer Gerritzen spreekt van „betalen” en had men ten leste dadelijk gezien, waarvoor de heer van Vuuren zijn materiaal hanteerde en waarom Mr. Gerritzen niet met dit materiaal mocht werken, op de wijze, als hij deed. Maar .. dan had de heer Gerritzen, in het verband van zijn betoog, niet kunnen schrijven, dat van de suikerwinst 1920 bijna $\frac{1}{3}$ gedeelte aan bijdragen voor de publieke middelen wordt besteed, dus bijna $33\frac{1}{3}$ pCt. en dan had hij ook niet aan mijn adres kunnen lanceren:

„dit cijfer ziet er heel anders uit dan de nauwelijks iets meer dan 6 pCt. aan inkomstenbelasting, waarvan de heer Vleming gewaagt.”

De laatste zinsnede is bovendien daarom onoprecht, omdat ik mijn uitspraak deed in verband met normale winsten en daarover loopt de kwestie. Ik gaf toch immers ook in mijn brochure de voorbeelden over 1921 en liet toen zien, dat voor de Javasche Bank, die wel een exorbitante winst had gemaakt over 1921, de opbrengst van extrawinst- en overwinstbelasting beduidend was, hoewel zich natuurlijk ook de werking van art. 25 liet gevoelen.

Aangezien ik nu meen voldoende te hebben aangetoond, hoeveel en wat op dit terrein aanvaard kan worden van mededeelingen des heeren Gerritzen, stap ik hiermede van mijn tegenstander af.

J. L. VLEMING JR.

Weltevreden, April 1923.

* * *

Naschrift. Wanneer men de vraag stelt, hoe groot de winst is, die een landbouwbedrijf heeft opgeleverd, dan zal men van de werkelijke opbrengst van het verkochte product moeten aftrekken de noodige afschrijvingen op de tot het bedrijf behorende bezittingen benevens alle uitgaven, die het bedrijf heeft moeten doen voor de voortbrenging en den verkoop van het product, inclusief de op het bedrijf drukkende belastingen. Het overschot vormt dan de winst, die de eigenaar van het landbouwbedrijf geniet. Stelt men daarentegen de vraag, hoe groot de op een bedrijf gelegde belastingdruk is in verhouding tot de opbrengst van een bedrijf, dan spreekt het vanzelf, dat men onder de bovenbedoelde bedrijfsuitgaven de belastingen niet mag meerekenen, omdat, zooals de heer Vleming het met juistheid uitdrukt, die belastingen mede de bedrijfslasten vormen, dus het netto-winstsaldo beïnvloeden, en daarom niet nog eens opnieuw ten tooneele mogen worden gevoerd als belastingdruk op datzelfde netto-winstsaldo.

Nu zegt de heer Vleming, dat ik mij aan deze fout zou hebben schuldig gemaakt, waar ik in mijn artikel van 21 Februari j.l. de winst door de suiker-cultuur (waaronder ik verstonde de eigenaren der suikerondernemingen) over 1920 gemaakt, schatte op f 450 mill., en mededeelde, dat van die winst bijna $\frac{1}{3}$ gedeelte aan de Indische publieke middelen moest worden afgestaan, dus bijna $33\frac{1}{3}$ pCt.

¹⁾ Wie enigszins in het zakenleven thuis is, weet dat in haussetijd, als groote winsten zijn gemaakt, men met het reserveeren van gelden voor belastingen en diversen aan den hoogen kant blijft. Aandeelhouders krijgen dan immers toch reeds een hoog dividend.

Volgens de becijfering van den heer van Vuuren werd in totaal gereserveerd f 146 miljoen. Trekt men hiervan af f 80 miljoen suikerbelasting 1919 en 1920 en f 1 miljoen voor de andere door hem genoemde belastingen, dan zou dus wegens *gewone* belasting gereserveerd zijn f 65 miljoen.

Het door den heer Vleming tot mij gerichte ver-wijt is echter ongegrond en het door mij genoemde winstcijfer van f 450 mill. is, behoudens eene kleine correctie, juist. Volgens het jaarverslag van de Handelsvereniging „Amsterdam” over het jaar 1920 (pag. 11) bedroeg de opbrengst der diverse suikers uit den oogst 1920 gemiddeld f 33,07 per picol. Het jaarverslag over 1921 van het Algemeen Syndikaat van Suikerfabrikanten in Nederlandsch-Indië publiceert een iets hooger cijfer, nl. f 33,65 per picol. Ik heb mij gehouden aan het cijfer, opgegeven door de Handelsvereniging „Amsterdam”. De kostprijs der suiker uit den oogst 1920 bedroeg volgens vermeld jaarverslag van het Algemeen Syndikaat van Suikerfabrikanten f 14,50 per picol *exclusief belastingen*. Neemt men nu in aanmerking, dat de oogst 1920 nog niet ten volle 25 mill. picols heeft bedragen, dan kan de winst, door de eigenaren der suikerondernemingen over 1920 gemaakt, geschat worden op f 465 mill., dus op f 15 mill. hooger dan ik vroeger aannam. Van deze winst zijn de belastingen nog niet afgetrokken, daar de kostprijs, zoals ik zeide, berekend werd *exclusief belastingen*. Waar nu uit het citaat van den heer Van Vuuren blijkt, dat de suikercultuur over 1920 bijna f 149 mill. aan belastingen en andere bijdragen aan publieke middelen heeft moeten betalen, daar komt dit neer op ongeveer 32 pCt. van de opbrengst dier cultuur.

De vroeger door mij genoemde cijfers zijn dus, behoudens eene kleine correctie, alleszins juist. De heer Vleming neemt de winst der suikercultuur over 1920 aan op rond f 600 mill., doch bij deze berekening maakt hij twee fouten. In de eerste plaats neemt hij de opbrengst van den suikerogst 1920 te hoog aan; hij stelt die op ruim f 34,— per picol, terwijl die opbrengst volgens de Handelsvereniging „Amsterdam” f 33,07 bedroeg. En in de tweede plaats nam de heer Vleming den gemiddelden kostprijs der suikers uit den oogst 1920 op een veel lager bedrag aan dan die kostprijs in werkelijkheid heeft bedragen. Hij beroept zich daarvoor op een kostprijsberekening van Dr. H. C. Prinsen Geerligts, voorkomende in het Archief voor de Suikerindustrie in Nederlandsch-Indië 1921, die inderdaad kwam tot een bedrag van f 10,67. Doch een enkele blik op deze berekening doet zien, dat zij slechts bevat de voornaamste, doch geenszins alle factoren, die op den kostprijs van suiker invloed hebben. Dr. Prinsen Geerligts verwaarloosde b.v. de noodige afschrijvingen, en het aan het personeel der fabrieken onder den naam van cultuurpercenten of tantièmes betaalde wisselvallig salaris. Wanneer men nu weet, dat de aan het personeel der fabrieken aan wisselvallig salaris over den oogst 1920 betaalde bedragen uitkomen op f 3,60 per picol suiker, en voor afschrijvingen op machinerieën en andere installaties toch ook een zeker bedrag per picol suiker mag worden aangenomen, dan verklaart zich hierdoor het groote verschil tusschen de berekeningen van den kostprijs per picol suiker over oogst 1920 van het Suikersyndikaat en van Dr. Prinsen Geerligts.

De heer Vleming heeft in een noot de opmerking gemaakt, dat het aan het personeel der suikerfabrieken onder den naam van tantième betaalde wisselvallig salaris toch een deel is van de winst, die met de suiker is gemaakt. Men kan er vrede mee hebben om dat wisselvallig salaris te qualificeeren als een aandeel in de winst, maar dan moet men niet uit het oog verliezen, gelijk de heer Vleming deed, dat dit aandeel in de winst genoten wordt door het personeel der fabrieken, en niet door de eigenaren der ondernemingen zoodat, waar het hier ging om de vraag, hoeveel winst over 1920 de eigenaren der suikerondernemingen gemaakt hebben, de winsten van het personeel der ondernemingen buiten beschouwing moeten blijven; want die winsten van het personeel werden door de eigenaren der ondernemingen niet ontvangen, maar integendeel betaald.

Ook het personeel der ondernemingen betaalt belasting over de ontvangen cultuurpercenten; maar deze door het personeel betaalde belasting blijft evenzeer buiten beschouwing, waar het geldt de op het bedrijf zelf rustende belastingdruk.

De heer Vleming heeft er aanmerking op gemaakt, dat ik onder de belastingen over 1920 door de suikerondernemingen verschuldigd, ook rekende de belasting van f ½ per picol over oogst 1919. Hij zegt, dat de suikerbelasting oogst 1919 natuurlijk bij de winst van dat jaar behoort. Ik kan met deze opmerking niet medegaan. De belasting van f ½ per picol suiker over oogst 1919 werd afgekondigd bij de ordonnantie van 11 Mei 1921, op een tijdstip derhalve, dat de bedrijfsrekeningen over 1919 reeds lang waren afgesloten en de winsten over 1919 onder de recht-hebbenden waren verdeeld. Die belasting kwam dus door hare zeer late invoering ten laste van het bedrijf over 1920. De opbrengst dier belasting wordt dan ook in de Indische begrooting voor het jaar 1920 onder de middelen voor dat jaar opgenomen.

De heer Vleming is er verder over gevallen, dat ik in mijn bovengenoemd artikel zeide, dat het bedrag van f 149 mill. aan belastingen en andere bijdragen aan publieke middelen door de suikercultuur over 1920 betaald moest worden, terwijl de heer Van Vuuren, aan wiens opstel ik voornoemd cijfer ontleende, er van gewaagde, dat voormeld bedrag door de ondernemingen gereserveerd moest worden. En in een noot teekent de heer Vleming bij deze opmerking aan dat, wie eenigszins in het zakenleven thuis is weet, dat in hausssetijden als groote winsten zijn gemaakt, men met het reserveeren van gelden voor belastingen aan den hoogen kant blijft.

Het spreekt vanzelf, dat waar de aanslagen in de verschillende belastingen over 1920 uiterst lang op zich hebben laten wachten en zelfs op dit moment, als ik goed geïnformeerd ben, nog geen enkele definitieve aanslag voor de over 1920 verschuldigde suikerbelasting heeft plaats gehad, de suikerondernemingen bij de afsluiting hunner boeken over 1920 niets anders hebben kunnen doen dan reserveeren voor de volgens hare berekeningen over dat jaar aan diverse belastingen verschuldigde bedragen. Nu beweert de heer Vleming, dat men bij het maken van dergelijke reserves aan den hoogen kant blijft. Ik ben zoo vrij dit niet te gelooven. Wanneer eene onderneming voor belastingen moet reserveeren, dan reserveert zij in den regel niet meer dan hetgeen volgens hare berekening aan belasting verschuldigd zal zijn. Die berekening kan van de berekening der belasting-administratie verschillen, hetzij in een voor de onderneming gunstigen, hetzij in een voor de onderneming ongunstigen zin. Zoo blijkt b.v. uit het verslag van de s.f. „Tjoekii” over het jaar 1921 (pag. 23), dat de directie per ult. December 1921 uit de winst had gereserveerd voor belastingen f 964.907,50, doch dat later gebleken was, dat die reserve f 103.170,40 *te weinig* was! De bewering van den heer Vleming dat, wanneer ondernemingen gelden voor belastingdoeleinden reserveeren, deze reserves altijd te hoog zijn, steunt derhalve op niets.

Tenslotte richt de heer Vleming tot mij de vraag waarom ik het staatje, dat de heer Van Vuuren publiceerde in het nummer van 26 April 1922 van dit tijdschrift, niet precies heb geciteerd. Het antwoord is eenvoudig dit, dat het mij te doen was om het bedrag der belastingen, die het suikerbedrijf over 1920 moest opbrengen, terwijl het staatje van den heer Van Vuuren diverse posten behelsde, die hetzij geene belastingen betroffen, met name irrigatie- en havengelden, hetzij belastingen, die niet door het bedrijf werden opgebracht, t.w. inkomstenbelasting opgebracht naar aanleiding van door de cultuur verkregen inkomen, door fysieke personen. Waar het mij alleen te doen was om het bedrag der *belastingen*, die door de suikercultuur moesten betaald worden,

kon ik op voormelde posten, die het staatje van den heer Van Vuuren ook behelsde, geen acht slaan en had het daarom geen zin het staatje over te nemen.

Het bedrag, dat de suikerondernemingen over 1920 aan diverse belastingen moesten opbrengen, was dus ongeveer 32 pCt. van hare netto winst. Ik stelde dit cijfer tegenover de nauwelijks iets meer dan 6 pCt. aan inkomstenbelasting, waarvan de heer Vleming gewaagde. De heer Vleming vraakt het maken dezer tegenstelling, omdat hij slechts gesproken zou hebben over gewone winsten en belastingen. Dit deed echter, zooals ik vroeger reeds heb aangetoond, de heer Vleming niet. Hij demonstreerde de werking der inkomstenbelasting, die behalve gewone winsten ook buitengewone winsten treft, over het jaar 1921, hetgeen een jaar was van laagconjunctuur. Dat was, om in de terminologie van den heer Vleming te blijven, onoprecht, omdat in een jaar van laagconjunctuur natuurlijk geene buitengewone winsten worden gemaakt, en omdat bovendien de heer Vleming de vele andere belastingen, die eene onderneming behalve de inkomstenbelasting te betalen heeft, buiten beschouwing liet. En daarom stelde ik tegenover de tendentieuze cijfers van den heer Vleming de bedragen, die de suikercultuur over het jaar 1920, het jaar van de hoogconjunctuur, aan gewone en buitengewone belastingen heeft moeten opbrengen.

J. GERRITZEN.

DE HAAGSCHE CONDITIËN EN HARE BEHANDELING TE GOTHENBURG.

Zooals Mr. H. J. Knottenbelt in nummer 337 van 14 Juni '22 der E.S.B. mededeelde, heeft de totstandkoming der Brusselsche tractaten betreffende aanvaring, hulp- en bergloon zeventien jaren gekost. Het ziet er naar uit, of de Haagsche Condiitiën hiervoor aanmerkelijk minder tijd noodig zullen hebben.

Weliswaar is het tot heden nog nergens tot wettelijke invoering gekomen en mag niet worden verwacht, dat de gemeenlijk zeer traag werkende wetgevende Regeeringsmachine op even voortvarende wijze, als de menschen uit de praktijk de Condiitiën hebben opgesteld en gewijzigd, daaraan hare uiteindelijke bestemming zal geven, maar, zooals ik in het hieronder staande overzicht van den toestand in de voornaamste zeevarende landen zal aantoonen, zijn wij dit einddoel thans zeer nabij.

In Engeland is den 26 Maart door den Lord Chancellor een wetsontwerp in het Hoogerhuis ingediend, hetwelk beoogt de Haagsche Condiitiën in hare Brusselsche kleedij tot algemeen geldende wet te maken.¹⁾

De vorm, waarin dit geschiedt, is practisch Engelsch: de Condiitiën zelve zijn niet eens in de „Bill” maar in de daaraan gevoegde „schedule” opgenomen; er wordt eenvoudig verwezen naar den officieelen tekst van het Ontwerp-tractaat, opgesteld in de diplomatieke Zeerecht Conferentie, in October te Brussel gehouden. Dit heet opzettelijk daarom te zijn gedaan, om andere zeevarende landen een voorbeeld tot navolging te geven, waardoor de kans, dat een dezer landen nog wijzigingen in de Condiitiën zou brengen, geringer wordt.

In het zeer korte Engelsche wetsontwerp zijn twee bepalingen van belang opgenomen: ten eerste worden de Condiitiën toepasselijk verklaard op alle uitgaande ladingen van elke haven in Groot-Brittannië of Noord-Ierland en ten tweede wordt, overeenkomstig de Condiitiën, nog eens nadrukkelijk bepaald, dat de vervoerder niet de absolute zeewaardigheid van het schip garandeert, zulks in tegenstelling met de thans in Engeland geldende wet. Bij Engelsche kustvaartbelanghebbenden blijkt tegen eerstgenoemde bepaling eenig verzet te zijn, doch in 't algemeen zijn de Engelsche reeders gebonden aan hunne belofte aan de Regeering, om mede te werken aan de totstandkoming van deze wet.

¹⁾ Zie blz. 902 en 1002 jg. 1922.

Doch wat zien wij nu in Engeland gebeuren? In tegenstelling met het reeds boven aangeduide streven om aan de andere zeevarende landen een gelijke wijze van invoering zoo gemakkelijk mogelijk te maken, ten einde daardoor de eenvormigheid te bevorderen, is onlangs uit de beide Huizen van het Parlement een bijzondere Commissie (Select Committee) ingesteld, welke tot taak heeft het Engelsche wetsvoorstel zoo veel mogelijk aan de wenschen der voornaamste belanghebbende groepen aldaar aan te passen.

In Amerika zien wij het volgende gebeuren. Ook daar is een wetsontwerp bij het Congres aanhangig gemaakt, hetwelk, anders dan het Engelsche voorstel, wèl de Condiitiën in haar geheel opneemt. Deze „Bill” is volgens Amerikaansche gewoonte in Secties i.p.v. in Artikelen verdeeld, waardoor het geheel zeer onoverzichtelijk wordt. Verder is i.p.v. £ 100,— als maximum gedrag per stuk, waarvoor de reeder aansprakelijk kan worden gesteld, een bedrag van \$ 100,— opgenomen, hetgeen echter op een drukfout schijnt te berusten.

De voornaamste verschillen tusschen den tekst van dit wetsontwerp en den Brusselschen tekst, door het Comité Maritime International gepubliceerd, zijn de volgende:

1. In art. 1 (b) zijn de slotwoorden: „is negotiated” vervangen door „governs the rights of the carrier and of the holder of the Bill of lading”. De Amerikanen zeggen, dat dit de juiste vertaling is van het Fransche protocol der Brusselsche Conferentie, terwijl die van het Comité Maritime volgens hen niet juist is.

2. Art. VII (Limitations on the Application of these Rules) is geheel weggelaten, daar het zou slaan op handelingen voor de belading en na de lossing van het schip, welke, als vallende buiten den termijn door de Condiitiën gedekt, daarin niet thuis zouden behooren. In de plaats hiervan is een nieuwe Sectie opgenomen, welke bepaalt dat de Harter Act, voor zoover deze bepalingen bevat, welke niet binnen genoemden termijn vallen, door de aanneming der Condiitiën niet geschonden zal worden.

De American Steamship Owners Association heeft onlangs voor het eerst verklaard, dat zij niet tegen de Condiitiën was, mits deze niet zouden worden gemendeerd. De eenige oppositie ertegen komt van de kant der „packers”, die van den beginne aan zich tegen deze Condiitiën hebben verzet en thans willen trachten, den reeders nog meer voordeelen af te dwingen dan hun thans reeds door de Condiitiën worden toegestaan.

In Frankrijk schijnt er een goede kans te bestaan, dat de Condiitiën, door ratificatie van het ontwerp-tractaat van Brussel, tot wet zullen worden verheven. De Fransche reeders hebben zich eveneens voor zulk een wijze van invoering uitgesproken.

Wat Duitschland doen zal, is nog niet bekend. Wel hebben eenige groote lijnrederijen de Condiitiën reeds in hunne cognossementen opgenomen, maar de vraag is, of ook in dat land wettelijke sanctie aan de conditiën zal worden verleend. Wanneer Engeland en Amerika hiertoe overgaan, schijnt echter daardoor wel een kans te zijn.

In de drie Scandinavische landen ontstond een groeiende oppositie tegen de Condiitiën in haren te Brussel vastgestelden vorm. Deze oppositie richtte zich hoofdzakelijk daartegen, dat de regelen ook op de algemeene vrachtvaart zouden worden toegepast, terwijl voorts eenige wijzigingen in den tekst vóór een invoering bij de wet noodzakelijk werden geacht. De drie Scandinavische reedersorganisaties richtten zich elk tot hunne Regeering met het verzoek met deze wenschen rekening te willen houden in de eerstvolgende diplomatieke Conferentie, waarin de Condiitiën tot een tractaat zullen worden gemaakt. Dat door een zoodanige afzonderlijke beweging in Scandinavië de internationale eenvormigheid evenzeer in gevaar zou worden gebracht als door de wijze van

handelen, welke thans in Engeland wordt voorbereid, is duidelijk.

De Nederlandsche reeders hebben dan ook gemeend, deze actie niet te moeten ondersteunen en niet een gelijksoortig verzoek tot onze Regeering te moeten richten. Wat zij wel gedaan hebben, zal vanzelf ter sprake komen bij de bespreking van de jaarlijksche vergadering der Baltic & White Sea Conference welke den 21en Juni te Gothenburg werd gehouden.

Vooraf zij nog vermeld, dat in Mei van dit jaar de „Commissie uit belanghebbenden bij de ladingen voor de invoering der Haagsche Condiitiën 1921” onder voorzitterschap van den Heer Abram Muller een request aan de Tweede Kamer heeft gericht, waarin zij verzocht om het nog steeds aanhangige wetsontwerp-Zeerecht niet te willen invoeren, vóórdat dit in overeenstemming zal zijn gebracht met de Haagsche Condiitiën, „gelijk deze ten slotte definitief zullen worden vastgesteld”.

Het valt zeer zeker toe te juichen, dat de vertegenwoordigers van den Nederlandschen handel, in tegenstelling met hunne Engelsche collega's, niet hebben aangedrongen op invoering der Haagsche Condiitiën zooals zij thans zijn, doch „gelijk deze ten slotte definitief zullen worden vastgesteld”. In deze woorden ligt toch de erkenning opgesloten, dat de Haagsche Condiitiën nog niet een voor het oogenblik zoo volmaakt mogelijk geheel vormen.

Het standpunt door de vertegenwoordigers der Nederlandsche reedersgemeenschap in de Gothenburgsche vergadering ingenomen was hiermede volkomen in overeenstemming. Zij vreesden slechts, dat door de Engelsche en Scandinavische wijze van handelen de internationale eenvormigheid, welke toch de opzet van de regeling is geweest, in gevaar zou worden gebracht. Teneinde nu, met behoud der uniformiteit, de mogelijkheid te openen tot het aanbrengen van de thans noodig gebleken wijzigingen en in aanmerking genomen het feit, dat te Brussel slechts een *ontwerp*-conventie werd opgesteld, oordeelden zij het veeleer verkieselijk, dat de Condiitiën nog eens in een internationale zeerecht-conferentie zouden worden herzien, om daarna uiteindelijk in den vorm van een conventie te worden vastgesteld.

Merkwaardig was, dat ter vergadering niet alleen de Scandinaviërs, maar ook de Engelschen het met dit Nederlandsche standpunt volkomen eens bleken. Echter konden de laatsten hiervan niet doen blijken bij de stemming over de ten slotte aangenomen motie, daar de Engelsche reeders, zooals gezegd, hun woord aan hunne Regeering hadden verpand, de invoering der „Rules” niet tegen te zullen werken.

Wel werd ook van Engelsche zijde het Scandinaafsche voorstel ondersteund, om de Condiitiën niet op de algemeene vrachtvaart van toepassing te doen zijn. De bekende Engelsche zeerecht-advocaat Temperley, de rechtskundige adviseur der conferentie, verklaarde zelfs, dat men aanvankelijk bij de samenstelling der Condiitiën, met de geheele „tramp”-vaart geen rekening had gehouden en de bezwaren der verschepers zich dan ook uitsluitend tegen de cognossemensbepalingen der lijnrederijen hadden gericht. Het scheen dus onredelijk thans de Condiitiën op de algemeene vrachtvaart of „wilde” vaart toepasselijk te verklaren, daar de hierbij gebruikelijke chertepartijen meestal het resultaat vormen van speciale onderhandelingen tusschen reeder en bevrachter. Echter zal het niet gemakkelijk zijn om, ingeval de wilde vaart van de „Rules” wordt uitgesloten, duidelijk te omschrijven, wat onder verscheping en onder cherteparty zal moeten worden verstaan.

Dat het Nederlandsche voorstel om te komen tot een voortzetting der Brusselsche Zeerecht-Conferentie instemming vond, moge uit de volgende door den Deenschen reeder A. P. Möller voorgestelde en door den Voorzitter der Nederlandsche Reedersvereniging ondersteunde en vervolgens aangenomen motie blijken:

This general meeting of the Baltic and White Sea Conference, an association of shipowners and shipbrokers from 15 maritime nations (the British members and the United States Shipping Board abstaining) considers that uniform international law governing bills of lading is preferable to the enactment of separate national laws with their consequent diversity but does not consider that the Hague Rules as formed at the diplomatic conference at Brussel in October 1922 are acceptable in their present form.

The conference is of opinion that some of the provisions in the rules are undesirable and unreasonable and that the wording is in some instances defective.

The conference notes that at the Brussels diplomatic conference “many of the delegates were without instructions as to the attitude of their respective governments on the subject” and considers that a further conference should be held after the governments have had an opportunity of consulting the various interests concerned.

The conference therefore hopes that representations may be made to the British government with a view to the bill now before the British parliament being deferred until such further conference shall have been held and an international convention concluded.

The conference is further of opinion that an endeavour should be made to limit the scope of such convention to liner traffic and to exclude from its application shipments made under charterparties, the conditions of which are mutually agreed and incorporated in the bills of lading.

Het is voorzeker te hopen, dat de Regeeringen der voornaamste zeevarende landen aan de strekking dezer motie gevolg zullen geven.

Voor de Nederlandsche reederijen is het bovendien noodzakelijk, dat, vóórdat hier te lande tot wettelijke invoering der Condiitiën wordt overgegaan, de zekerheid bestaat, dat dit eveneens bij onze oostelijke naburen geschieden zal, daar anders voor de Nederlandsche scheepvaart, wegens de voor reeders op sommige punten onereuse bepalingen der Haagsche Condiitiën, de toch al zware mededinging met Duitschland nog meer zal worden bemoeilijkt.

F. W. A. D. K. v. L.

DE NEDERLANDSCHE EN NEDERLANDSCH-INDISCHE GULDEN EN DE POLITIEK DER JAVASCHE BANK.

In het verslag over 1922/1923 wijdt de President der Nederlandsche Bank een uitvoerige beschouwing aan de verhouding van de Nederlandsche en Nederlandsch-Indische gulden en in verband daarmede aan de politiek in de afgelopen jaren door de Javasche Bank gevoerd. Deze beschouwing volgt, met twee der daarbij afgedrukte staten, hieronder:

De schuld van Indië is door verschillende uitgiffen van f 104 miljoen op het einde van 1913 opgelopen tot f 1.334 miljoen in 1923, waarbij in mindering te brengen zijn de in hetzelfde tijdvak plaats gevonden amortisatiën tot een gezamenlijk bedrag van ongeveer f 82 miljoen en de reeds vóór 1913 geamortiseerde f 16 miljoen. Het totaal restant is dus thans ongeveer f 1.236 miljoen.

De schuld van het Moederland is dus tot ongeveer het drievoudige verhoogd sedert 1913; die van Indië tot bijna het twaalfvoudige. Men hebbe daarbij in aanmerking te nemen, dat in 1913 de schuld van Indië inderdaad zeer gering was. Toch is die snelle en onophoudelijke toeneming van de schuld van Indië een feit, waarvan de consequentiën met grooten ernst onder oogen moeten worden gezien.

Ten aanzien van Nederland komt daarbij nog de bezwarende omstandigheid, dat Indië in de laatste jaren doorlopend een ruim gebruik gemaakt heeft van het crediet, dat de Minister van Financiën aan den Minister van Koloniën ten behoeve van Nederlandsch-Indië heeft geopend.¹⁾ Dit opnemen van geld in Nederland voor de Indische behoeften is

¹⁾ (Zie de hieronder volgende staten).

bijna ononderbroken doorgegaan sedert 1919 en op die opgenomen gelden werd slechts in eenigszins belangrijke mate afgelost door het provenu van leeningen, door Indië in Nederland en later in Amerika en Engeland geplaatst. Remisen uit Indië tot afbetaling vonden slechts in onbetekenende mate plaats en werden in de laatste anderhalf jaar zelfs in het geheel niet gemaakt.

De Javasche Bank heeft in deze aangelegenheden een politiek gevolgd, waarmede wij ons niet konden vereenigen. Eenige jaren geleden had de Indische regering belangrijke bedragen aan vlottende schuld in Indië uitgegeven, die op aandringen van de Javasche Bank door de Regeering direct en alleen bij haar werden ondergebracht. Naar onze meening werd hierdoor in Indië onnoodig inflatie veroorzaakt; bij de banken en andere lichamen, die groote kassen aanhielden in Indië, was het geld zoo overvloedig, dat zij niet genoeg emplooi daarvoor konden vinden; wij meenden dus, dat de open markt in Indië die vlottende schuld gemakkelijker kon opnemen, mits deze slechts herdiscontabel werd verklaard door de Javasche Bank, en was het dus onnoodig, dat de Javasche Bank nieuwe koopkracht ging scheppen door naast de overvloedige geldmiddelen in de open markt nog nieuwe bedragen aan circulatiemiddelen in omloop te brengen als gevolg van het direct opnemen van de vlottende schuld door haar. De Nederlandsche Bank heeft toen aan den Minister van Koloniën moeten mededeelen, dat zij niet bereid zou zijn achter een nieuwe Indische leening te staan, indien niet eerst eene poging was gewaagd om de vlottende schuld in Indië in de open geldmarkt te plaatsen. Die poging is volkomen gelukt; binnen enkele maanden was de in Indië uitgegeven vlottende schuld ten volle in de open markt geplaatst; geen stuk was meer bij de circulatiebank.

De Indische Regeering had echter voortdurend behoefte aan meer geldopneming, daar hare uitgaven de ontvangsten belangrijk bleven overtreffen. Om die reden zocht Indië steeds meer een uitweg naar Nederland, en het Moederland was wel wat te gewillig om steeds grootere credieten voor Indië in te willigen. In de laatste dagen van December 1922 is de Minister van Financiën wederom bij de wet gemachtigd om een crediet aan zijn Ambtgenoot van Koloniën voor Nederlandsch-Indië te verschaffen tot een maximum bedrag van f 400 miljoen.

Aldus werd een nieuwe toestand geschapen, dat Indië voortdurend meer vlottende schuld maakte en dus op ernstige wijze op het hellend vlak der inflatie kwam; men bemerkte dat ether niet zoo zeer in het Indische geldverkeer, omdat door het voortdurend meer opnemen van gelden in Nederland die inflatie inderdaad tijdelijk naar het Moederland werd overgebracht. De vertoogen van De Nederlandsche Bank tot den Minister van Financiën om de uitgifte van vlottende schuld in ons land te verminderen, liepen dood op de mededeeling van dien bewindsman, dat hij voor Nederlandsche behoeften niet zooveel geld noodig had, doch dat een zeer groot bedrag dier vlottende schuld haren oorsprong vond in de steeds vermeerderde beschikkingen van de Indische Regeering op het haar alhier geopende crediet. Dat de vlottende schuld nog niet hooger was geworden, was alleen te danken aan de geslaagde pogingen om een deel dier vlottende schulden telkens te consolideeren door plaatsing van langlopende leeningen ten laste van Nederlandsch-Indië. Feitelijk werd de kwestie daarmede niet opgelost, doch werd zij telkens voor een deel naar later verschoven. En intusschen ging het scheppen van die vlottende schuld in zóó snel tempo voort, dat luttele maanden na eene vermindering uit de opbrengst dier consolideering, de vlottende schuld weder tot een bedenkelijk hoog cijfer klom.

Die voortdurende schuldvermeerdering van Indië en de overbrenging van de lasten daarvan naar Nederland hadden dus mede ten gevolge, dat wij alhier, ondanks het hier te lande in deze richting reeds bereikte, niet in voldoende mate tot deflatie konden overgaan; dat gaf ons dus het recht om over deze quaestie een woord mede te praten.

Indië was in deze omstandigheden verplicht geweest om, althans voor de uitgaven op zijnen gewonen dienst, zoo spoedig mogelijk remise te maken naar Nederland, of, als het dit tijdelijk niet kon doen, die vlottende schuld in Indië op te nemen, desnoods met directe hulp van de Javasche Bank. Het zou dan aan Indië zelf beter duidelijk geworden zijn, dat het door zijn leven verre boven zijne middelen reeds in ernstige mate op den weg van inflatie was gekomen. En de circulatiebank zou dan al haren invloed hebben kunnen uitoefenen om aan die neiging tot te veel geld uitgeven paal en perk te stellen.

De circulatiebank heeft echter lijdelijk toegezien, dat die schuld naar Nederland werd overgebracht, en heeft althans gedurende anderhalf jaar hare medewerking niet verleend om remise naar Nederland te maken tot afdekking van die steeds vermeerderende schulden.

Door een en ander was een toestand ontstaan, welke eene overeenkomst had met de z.g. „pegging” tusschen Engeland en Frankrijk enerzijds en Amerika anderzijds gedurende den oorlog; die beide Europeesche landen hadden zich „vastgeklampt” aan den koers van den Amerikaanschen dollar, door voortdurend op eene vaste aangenomen pariteit te trekken op een onbeperkt crediet, hetwelk Amerika hun voor oorlogsdoeleinden had geopend; dadelijk na den oorlog werd die bevoegdheid tot trekken door Amerika ingetrokken en liepen die wisselkoersen dus van zelf naar eene notering van hunne innerlijke waarde terug, wat na November 1918 voor Engeland en Frankrijk een ernstig disagio beteekende tegenover den Amerikaanschen dollar; dat disagio was des te ongunstiger voor die landen, omdat vooral langs den weg van die „pegging” de groote schuld ontstaan is, welke thans nog op Engeland en Frankrijk tegenover Amerika drukt en door het disagio tegenover den dollar nog des te zwaarder weegt.

Door het niet remitteren van Indië kon de koers op enkele percenten na op pariteit blijven. De waarde van eene dergelijke pariteit is echter zeer twijfelachtig, en wij kunnen dan ook de koersen, door de Javasche Bank gepubliceerd, voor wissels op Nederland niet dan onder groote reserve aanvaarden; immers blijkbaar was zij niet geneigd groote remises tot die koersen te verschaffen.

De onmiddellijk voor de hand liggende ernstige gevolgen daarvan waren:

dat Indië steeds meer schuldig werd in eene andere valuta dan Nederlandsch-Indisch courant, waarin de Indische Regeering hare belastingen int en hare verdere ontvangsten verkrijgt, dus dat bij een lateren teruggang in koers van den Indischen gulden de betalingsplicht van Indië op onrustbarende wijze zou worden vergroot; de teruggang in koers zal in de toekomst onvermijdbaar zijn, zenzij de belastingopbrengst in Indië nog belangrijk kan worden verhoogd en de export zóó toeneemt of nieuw kapitaal in die mate blijft toevloeien, dat uit dien hoofde veel remisemateriaal ter beschikking zal komen, of zenzij Indië zeer spoedig tot een sluitend budget kan komen door belangrijke inkrimping der uitgaven;

dat, zoolang dit niet plaats vindt, een deel van de in Indië gekweekte inflatie feitelijk naar Nederland werd of nog wordt overgebracht.

Wij hebben deze quaestie van zóó groot belang geacht, zoowel voor de financieele toekomst van Indië, dat als regel zijn verplichtingen uit leeningen zal moeten nakomen in een andere valuta dan in Nederlandsch-Indisch courant, alsook met het oog op de noodzakelijkheid, dat Nederland rustig tot eene verdere deflatie overgaat, dat wij de opdracht hebben gegeven aan één onzer Directieleden, Mr. P. J. C. Tetrode, om deze moeilijke quaestien met de Indische Regeering, de circulatiebank en andere belanghebbenden te gaan bespreken. Mr. Tetrode is daarvoor, 6 Maart 1923 uit Marseille naar Indië sloop gegaan.

In den laatsten tijd heeft de Indische Regeering via de Javasche Bank weder de remises hervat, met het gevolg, dat het bedrag der Indische vlottende schuld in Nederland thans (d.i. begin Juni) wederom door remises tot f 271.9 miljoen is teruggelopen. Sedert 20 April 1923 werd f 40 miljoen geremitteerd. Voortzetting dier remises, minstens in gelijken omvang, is eene gebiedende noodzakelijkheid.

In dit verslag hebben wij nog van een ander punt, de politiek van de Javasche Bank betreffende, melding te maken. In de jaren 1916—1919 hebben wij geleidelijk een zeer belangrijk bedrag van onzen goudvoorraad aan de Javasche Bank afgestaan, tot een gezamenlijk beloop van ruim f 85 miljoen. Wij deden dit als uitzonderingsmaatregel met het uitsluitende doel onze zusterinstelling in de Koloniën te helpen aan uitbreiding van haren goudvoorraad als metaaldekking van hare in die jaren ook belangrijk oplopende emissie van bankbiljetten en vorming van tegoed in rekening-courant, beide dienende tot uitbreiding van de circulatiemiddelen in Indië. Juist omdat het als een hulp bedoeld was, hebben wij aan de Javasche Bank dit goud steeds afgestaan voor de pariteit van vóór den oorlog, niettegenstaande goud op die tijdstippen van afgifte herhaaldelijk belangrijk agio deed boven onze valuta in de wereldmarkt. Wij gaven dit goud niet af met de bedoeling daardoor den wisselkoers tusschen het Moederland en de Koloniën te handhaven; immers zouden wij daarvoor vrijelijk goud in de open markt hebben afgegeven tegen die prijzen, dan zou de internationale arbitrage zich dadelijk daarvan meester gemaakt hebben en onze pogingen toch hebben verijdeld; en voor een herstel van de goudpariteit tusschen de twee circulatiebanken afzonderlijk bestond geen reden. Toen de obligo's van de Javasche Bank weder belangrijk waren teruggelopen, zóó dat hare encaisse métallique een aanmer-

kelijk hooger percentage van metaaldekking dan de principieel gehandhaafde 40 pCt. ging bedragen, heeft de Directie der Koloniale circulatiebank, zonder ons daarover te informeren, een deel van haren goudvoorraad in dollars omgezet en deze tot de destijds hoge wisselkoersen tegenover den Nederlandsch-Indischen gulden verkocht. Deze transactie heeft geleid tot de ongewoon groote winst der Javasche Bank over het boekjaar 1921—1922, waaruit zij het voor eene circulatiebank ongehoord groote dividend van 166 pCt. op hare aandelen had willen uitkeeren. De Regeering van Nederlandsch-Indië kon zich met eene dergelijke opmaking van de balans en van de winst- en verliesrekening niet vereenigen, en heeft ingevolge wet en statuten eene arbitrale uitspraak daarover geëischt. De procedure om tot die arbitrale uitspraak en tot benoeming van arbiters te komen is nog hangende voor den Raad van Justitie te Batavia.

Wij kunnen met deze opvatting van de Regeering volkomen medegaan. Immers een avans, verkregen bij verkoop van goud uit den metaalvoorraad van de circulatiebank (of in casu van dollars, voortkomende uit dat goud) tijdens eene abnormale notering van de eigen landsmunt in het internationale wisselverkeer, en zulks terwijl de vrije afgifte van goud gestaakt is, mag niet als een normale bedrijfs-winst beschouwd worden. Voor uitdeeling aan deelgerechtigden in de normale winst behoorde daarom dit avans niet in aanmerking te komen.

Vele circulatiebanken hebben voor een soortgelijk vraagstuk gestaan als de Javasche Bank, doch niet één enkele heeft de quaestie aldus opgelost, dat afgifte van goud uit den eigen metaalvoorraad, dienende tot dekking der obligo's, tegen een grooter bedrag landsmunt als eene gewone handelswinst ware te beschouwen; niet één circulatiebank is dus in ongeveer analoog geval tot verdeeling van dergelijk avans onder zijne deelgerechtigden overgegaan. Andere uitwegen zijn daarvoor gevonden. Wij hopen dus, dat de Directie der Indische circulatiebank in deze quaestie het alsnog eens zal worden met de Regeering over de besteding van dat buitengewone avans, hetwelk werd verworven uit die transacties, voortkomende uit afstaan van goud uit den metaalvoorraad van de Bank.

Intusschen hebben wij gemeend, dat de Javasche Bank in deze zelfde aangelegenheid ook tegenover ons niet correct heeft gehandeld, en dat zij die buitengewone winst ten slotte slechts heeft kunnen maken, omdat wij haar zooveel goud hebben afgestaan tot vóór-oorlogsprijzen. Wij gaven dit goud af bepaaldelijk tot versterking van hare encaisse métallique, maar niet met de bedoeling, dat de Javasche Bank daarmee direct of indirect door verkoopen van goud met groot agio ongehoorde winst zou maken. Hadden wij het goud als gewone handelswaar aan de Javasche Bank afgestaan, dan zouden wij bij de afgifte voor ons zelve reeds veel hoogere prijzen geëischt hebben. Tot ons leedwezen hebben wij moeten ondervinden, dat de Javasche Bank wél een beroep op onze collegialiteit heeft gedaan, toen zij het goud noodig had en het nergens anders kon verkrijgen; doch dat zij zich heeft beroepen op hare zelfstandigheid als koloniale circulatiebank, toen het overtollig geworden bedrag aan goud met belangrijke boekwinst door haar naar elders kon verkocht worden. Wij hebben onzen naar Indië vertrokken Directeur de opdracht gegeven ook over dit punt met de Javasche Bank in onderhandeling te treden, in de hoop, dat hare Directie alsnog tegenover ons tot eene betere oplossing zou willen komen.

Wij hebben bij al onze mededeelingen in deze zaak uitdrukkelijk op den voorgrond gesteld, dat wij winsten op goud uit onze encaisse métallique gemaakt, ingevolge eene abnormale verhouding van den gulden tegenover goud, niet tot verdeeling aan deelgerechtigden in onze winst- en verliesrekening zouden brengen, omdat wij dat avans op goud niet als eene gewone winst beschouwen, maar dat wij die zouden storten in de bijzondere reserve, welke wij ingevolge art. 9 van het Octrooi van De Nederl. Bank met goedkeuring van den Minister van Financiën wenschten te kweken. Het doel dier speciale reserve is om een extra steun te kunnen verleenen in verband met de nog steeds voortwoekerende crisis, of om eventueel later, indien de omstandigheden zich zoover gewijzigd zullen hebben, dat de pariteit van den gulden door afgifte van goud of chèques op het buitenland weder beschermd kan worden, daarvoor eene extra kracht uit die reserve te putten. Indien door eenige teruggave of uitkeering van de Javasche Bank uit haar boekwinst voor ons instituut eenige winst zou zijn verworven, zouden wij ook die winst in deze speciale reserve gebracht hebben.

De beide staten, welke in het verslag bij bovenstaande beschouwingen zijn afgedrukt, volgen hierna:

Nederlandsche en Nederlandsch-Indische gefundeerde en vlottende schuld over de jaren 1913—1923.
(In millioenen gulden).

Jaar ¹⁾	Nederland:			Nederlandsch-Indië:			Daarom begrepen voorschot van het Moederl.
	Gefund. Schuld ²⁾	Vlott. Schuld	Totaal	Gefund. Schuld ²⁾	Vlott. Schuld ³⁾	Totaal	
1913	1.156	3	1.159	83	21	104	14
1914	1.148	13	1.161	82	78	160	60
1915	1.140	174	1.314	143	62	205	62
1916	1.406	168	1.574	219	17	236	17
1917	1.508	251	1.759	263	18	281	18
1918	1.609	335	1.944	254	99	353	75
1919	1.851	614	2.465	420	82	502	82
1920	2.183	643	2.826	412	349	761	219
1921	2.569	514	3.083	475	570	1.045	335
1922	2.502	839	3.361	763	435	1.198	317
Mei 1923	2.727	692 ⁴⁾	3.419	878	358	1.236	272

¹⁾ Voor Nederland aanvang Januari; voor Ned.-Indië in het laatste kwartaal.

²⁾ De bedragen in deze kolommen zijn geraamd, na aftrek van wat reeds geamortiseerd is.

³⁾ Zonder de muntbiljetten.

⁴⁾ Hieronder zijn begrepen een bedrag van f 113.654.000,— *rentegevend tegoed* van den *Postchèque- en Girodienst* bij 's Rijks Schatkist, de in omloop zijnde zilverbons tot een bedrag van f 27.000.000,— en het renteloos voorschot van De Nederlandsche Bank tot een bedrag van f 11.000.000,—, alles afgerond.

Overzicht van de vlottende Staatsschuld in het tijdvak April 1922—Mei 1923, daarbij inbegrepen Voorschotten aan de Koloniën, en bedragen aan Schatkistpromessen direct of indirect bij De Nederl. Bank geplaatst.

(In millioenen gulden).

1922/1923	Vlottende Staatsschuld.	Waarvan voorschot aan Koloniën.	Schatkistprom. bij de Bank direct geplaatst.	Schatkistprom. bij de Bank indirect gepl.
3/4	794.6	261.6	52.5	14.5
1/5	813.5	270.0	29.0	8.8
29/5	734.6	231.2	3.0	9.0
3/7	769.9	252.5	60.0	0.3
31/7	635.0	257.8	6.0	0.3
28,8	682.2	278.2	34.0	—
2/10	752.4	292.2	64.4	7.5
30/10	770.3	306.2	65.0	1.9
27/11	771.8	313.6	44.0	2.7
2/1	837.8	337.5	87.0	6.0
29/1	787.3	348.6	34.0	5.0
26/2	747.9	328.0	22.0	0.1
26/3	721.7	282.7	—	—
30/4	733.2	282.9	34.0	5.—
28/5	691.5	272.4	16.0	5.5

ONTVANGEN:

Het bevolkingsvraagstuk door J. van der Wijk; (Populair Wetenschappelijke herdrukken) Amsterdam, N. V. Boekhandel en Uitgevers-Mij. „Ontwikkeling”.

Statistisch Zakboekje der Gemeente Amsterdam 1923 (Bureau van Statistiek); Amsterdam, Johannes Müller, 1923.

Het Middenstands-Bankwezen in Nederland door Hendrik Johan Marie Janzen. Dissertatie Rotterdam, 1923.

De Staat en het Zeemolest door J. W. H. van Oostveen. Dissertatie Rotterdam, 1923.

Eenige grondslagen voor de Financiering der Onderneming door Dr. Nico J. Polak. Tweede Druk. Haarlem, De Erven F. Bohn, 1923.

Foreign Trade of China, 1922. Part I: Report and Abstract of Statistics. Published by Order of then Inspector General of Customs. Shanghai, 1923.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

De Socialistische Gids. — Amsterdam, Juni 1923.

bevat o.a.:

R. R. Abramowitsch, De toekomst van Sovjet-Rusland, I; H. H. van Kol, De koloniale mandaten en de Volkenbond, II (Slot).

Journal of the Institute of Bankers. — Londen, Mei 1923.

bevat o.a.:

H. Hart, Gilbert lectures. 1923. Lectures II and III; J. Brunton, Some comparative notes on bankruptcy and winding up.

The American Journal of International Law. — Concord, N. H., April 1923.

L. E. Thayer, The capitulations of the Ottoman Empire and the question of their abrogation as it affects the United States; Q. Wright, International law in its relation to constitutional law; J. C. Wise, Tort at international law; S. A. Korff, Russia in the far East.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN JUNI 1923.

Staatsleeningen	f	60.900.000,—	zijnde:	
Nederlandsch-Indië f 65.000.000,—			5 % obl. à 90 %.	
Oostenrijk f 3.000.000,—			6 % obl. à 80 %.	
Prov. en Gemeentelijke Leeningen. „		25.732.500,—	zijnde:	
Gelderland f 2.000.000,—			5 % obl. à 98 %.	
Rotterdam f 10.000.000,—			5 % obl. à 94 %.	
Amsterdam f 14.250.000,—			5 % obl. à 94 %.	1)
Deventer f 1.000.000,—			5½ % obl. à 97½ %.	
Cultuurondernemingen, Handelsverenigingen en Handelsvenn..... „		375.000,—	zijnde:	
N. V. Cultuur-Mij. „Melangbong” f 375.000,—			aand. à 100 %.	
Rubber-Maatschappijen		3.000.000,—	zijnde:	
Rubber Cultuur-Mij. „Amsterdam II” f 3.000.000,—			cert. v. aand. à 100 %.	
Scheepvaart-Maatschappijen		400.000,—	zijnde:	
J. & A. v. d. Schuyt's Stoombootrederij f 400.000,—			aand. à 100 %.	
Diversen		980.000,—	zijnde:	
Mij. „Stadhouderslaan” tot exploitatie van Onroer. Goederen f 1.000.000,—			6 % obl. à 98 %.	
Tramweg-Maatschappijen		2.280.000,—	zijnde:	
Semarang-Cheribon Stoomtram-Mij. f 2.000.000,—			aand. à 114 %.	
Totaal....	f	93.667.500,—		
Totaal der emissies in Januari....	f	86.663.725,—		
Februari ..		5.757.500,—		
Maart		4.765.840,—		
April		6.979.250,—		
Mei		8.503.000,—		
Juni		93.667.500,—		
Algemeen Totaal..	f	206.336.815,—		

Voorts bestond ook hier te lande gelegenheid tot inschrijving op de uitgifte van Assam Theeonderneming Malabar f 500.000,— Ind. Crt. aand. à 115 % en Mij. „Hotel des Indes” f 392.500,— Ind. Crt. aand. à 112½ %.

Naast het reeds vroeger gepubliceerd overzicht van emissies in de maand Maart 1923 moet nog worden vermeld de uitgifte van Utrechtsche Hypotheekbank f 471.000,— aand. à 150 % en f 29.000,— aand. à 175 %, waarop te storten 10 %.

1) Conversieleening.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned.	Disc. Wissels. 4	18 Juli '22	Zwits. Nat. Bk. 3	17 Aug. '22
Bk.	Bel. Binn. Eff. 4	18 Juli '22	N. Bk. v. Denem. 6	1 Mei '23
	Vrsch. in R. C. 5	18 Juli '22	Zweedsche Rbk 4½	1 Juli '22
Javaasche Bank ...	3½	1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 6	1 Mei '23
Bank van Engeland 4	5 Juli '23	Bk. v. Tsjecho-		
Duitsche Rijksbk. 18	23 Apr. '23	slowakijë... 4½	28 Mei '23	
Bank v. Frankrijk 5	11 Mrt. '22	N. Bk. v. O'rijk 9	2 Sept. '22	
Belgische Nat. Bnk. 5½	22 Jan. '23	Hong. Bank. 12	25 Apr. '23	
Fed. Res. Bank N.Y. 4½	21 Feb. '23	Bank v. Italië. 5½	11 Juli '22	
Bank van Spanje... 5	23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 6		

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto (3 mnd.)	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
7 Juli '23	3⅞	3¼ 1)	3⅞-¾	—	—	5½-5¾ 1
2-7 Juli '23	3⅞-¾	3¼-4	2⅞-3¾	—	—	4-5¾
25-30 J. '23	3¾	4-5	2⅞-3⅞	—	—	6-¾
18-23 „ '23	3¾	3¾-4¼	2⅞-¾	—	—	5-¾
3-8 Juli '22	2¾	2-3	2⅞-2¼	—	—	4-5¾
4-9 Juli '21	4¼-¾	2¾-3½	5⅞ ⅞/8	—	—	5-6
20-24 Juli '14	3⅞-¾/10	2½-3¼	2¼-¾	2⅞-½	2¾	1¾-2¼

1) Notering van 6 Juli.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen liep onder den sterken druk van New York ook deze week gestadig terug; Donderdag werd voor 11.57½ verhandeld. Daarna kwam er onder den invloed der discontoverhoging een verbetering tot 11.66½. Het slot was echter weder flauwer. Parijs en België liepen weder gestadig terug. Vooral België was zeer flauw; later kwam er echter steun van Fransche zijde, zoodat de marge tusschen België en Parijs, die in den loop der week gestegen was tot 23½ weder iets terug kon loopen. Marken weder zeer flauw. De uitwerking der nieuwe verordening is geheel onbetekend. Dollars aanvankelijk vast, waren in het midden der week plotseling beduidend lager, daar de invloed van de Engelsche discontoverhoging in New York groter was dan hier. Skandinavië flauw vooral voor Christiania. Ook Zwitserland weder zeer flauw, ondanks het reisseizoen. Indië onveranderd.

10 Juli 1923.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Berlijn *)	Weenen *)	Parijs *)	Brussel **)	New York**)
2 Juli 1923.	11.69¾	0.0014¼	0.0036	15.20	12.92	2.55¼
3 „ 1923.	11.67¾	0.0014¾	0.0036½	15.12½	12.88	2.55⅞/8
4 „ 1923.	11.65¾	0.0015¼	0.0036½	15.27½	12.95	2.55⅞/8
5 „ 1923.	11.60	0.0013¼	0.0036	14.90	12.68	2.54¾
6 „ 1923.	11.61¼	0.0012¾	0.0036	14.77½	12.21½	2.54¼
7 „ 1923.	—	—	—	—	—	—
Laagste d. w. 1)	11.57½	0.0010½	0.0035	14.65	11.85	2.54¾
Hoogste „ „ 1)	11.69¾	0.0017	0.0037	15.42½	13.12½	2.55⅞/8
29 Juni 1923.	11.70½	0.0016	0.0036	15.55	13.29½	2.55⅞/10
22 „ 1923.	11.77	0.0018½	0.0036	15.75	13.43	2.55⅞/8
Muntpariteit.	12.10	59.26	50.41	48.—	48.—	2.48¾

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

Data	Stockholm *)	Kopenhagen*)	Christiania*)	Zwitserland*)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
2 Juli 1923	67.55	44.85	41.90	44.80	36.50	97¼-½
3 „ 1923	67.60	44.75	41.75	44.70	36.30	97⅞-⅞/8
4 „ 1923	67.55	44.30	41.35	44.20	36.15	97⅞-⅞/8
5 „ 1923	67.55	43.75	41.10	44.10	36.15	97⅞-¾
6 „ 1923	67.50	44.20	40.90	43.50	36.15	97⅞-¾
7 „ 1923	—	—	—	—	36.25	97-½
L'ste d. w. 1)	67.20	43.60	40.60	43.50	36.10	97¼
H'ste „ „ 1)	67.65	44.95	42.—	45.10	37.05	98
29 Juni 1923	67.60	45.—	42.10	45.20	37.00	97-97½ 2
22 „ 1923	67.75	45.77½	42.40	45.80	37.80	97⅞-¾ 3
Muntpariteit.	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Notering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

2) Notering van 30 Juni. 3) Idem van 23 Juni.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. fts.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
7 Juli 1923	4.56.37	5.79	0.0004 ¹ / ₈	39.13
Laagste d. week	4.55.25	5.79	0.0004 ¹ / ₈	39.09
Hoogste „ „	4.56.75	5.92	0.0005 ⁷ / ₈	39.25
30 Juni 1923	4.58.12	6.05	0.0005 ³ / ₈	39.18
23 „ 1923	4.61.50	6.20	0.0009 ¹ / ₄	39.22
Muntpariteit ..	4.86.67	19.30	23.81 ¹ / ₄	40 ³ / ₁₆

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	23 Juni 1923	30 Juni 1923	2/7 Juli '23 Laagste	7 Juli 1923 Hoogste
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 ¹⁵ / ₃₂	97 ¹⁵ / ₃₂	97 ⁷ / ₁₆	97 ⁹ / ₁₆
*Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10	1/10	1/10	1/10
B. Aires 1) ..	d. p. \$	42 ¹ / ₁₆	41 ⁷ / ₈	41	42 ¹ / ₁₆
Calcutta	Sh. p. rup.	1/4 ⁹ / ₃₂	1/4 ⁹ / ₃₂	1/4 ¹ / ₈	1/4 ⁷ / ₃₂
Constantin ..	Piast. p. £	695	715	700	730
Hongkong ..	id. p. \$	2/3 ³ / ₈	2/3 ⁹ / ₃₂	2/2 ³ / ₈	2/3 ⁹ / ₃₂
Lissabon 2) ..	d. per Mil.	2 ³ / ₈	2 ⁵ / ₁₆	2 ⁹ / ₃₂	2 ¹¹ / ₃₂
Madrid	Peset. p. £	31.09 ¹ / ₂	31.55	31.55	32.35
Mexico	d. per \$	24.26	24.26	24.26	24.26
Montevideo 1)	id.	43 ¹ / ₈	42 ³ / ₄	42 ³ / ₄	43
Montreal ...	\$ per £	4.72 ⁷ / ₈	4.68 ⁵ / ₈	4.65 ¹ / ₂	4.69 ¹ / ₂
Praag	Kr. p. £	154	153 ¹ / ₈	149	153 ¹ / ₂
R.d. Janeiro 1)	d. per Mil.	5 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂
Rome	Lires p. £	102 ¹ / ₄	103 ¹ / ₈	104	108 ³ / ₄
Shanghai ...	Sh. p. tael	3/2 ¹ / ₈	3/1 ¹ / ₈	3/0 ¹ / ₄	3/1 ¹ / ₂
Singapore ...	id. p. \$	2/4 ¹ / ₈	2/4 ³ / ₃₂	2/4	2/4 ¹ / ₈
Valparaiso 2)	peso p. £	34.30	34.60 ³ / ₈	34.80	35.40
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/1 ¹⁵ / ₃₂	2/1 ¹¹ / ₃₂	2/1 ¹⁹ / ₃₂	2/1 ¹³ / ₁₆

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.
*) Koers van 29 Juni 1923.

NOTEERING VAN ZILVER.

te Londen N. York		te Londen N. York		
7 Juli 1923 ..	31 ¹ / ₄	63 ³ / ₄	8 Juli 1922 ..	36 ¹ / ₄
30 Juni 1923 ..	31 ¹ / ₁₆	63	9 Juli 1921 ..	37 ¹ / ₂
23 „ 1923 ..	31 ¹ / ₁₆	64 ¹ / ₄	20 Juli 1914 ..	24 ¹⁵ / ₁₆

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 9 Juli 1923.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 64.424.849,04 B.-bk. „ 35.508.636,82 Ag.sch. „ 60.998.599,—	f 160.932.084,86
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 50.866.198,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		50.866.198,—
Beleeningen	H.-bk. f 37.017.381,40 B.-bk. „ 7.640.136,17 Ag.sch. „ 107.802.910,82	
	f 152.460.428,39	
Op Effecten	f 139.043.772,28	
Op Goederen en Spec.	„ 13.416.656,11	152.460.428,39
Voorschotten a. h. Rijk		—
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud .. f 56.240.285,— Muntmat., Goud .. „ 525.551.274,85	
	f 581.791.559,85	
Munt, Zilver, enz.	„ 10.438.718,48	
Muntmat., Zilver ..	„ —	592.230.278,33
Effecten	Bel. v. h. Res. fonds . f 5.982.352,74 id. van 1/6 v. h. kapit. „ 3.965.615,12	9.947.967,86
Geb. en Meub. der Bank		5.000.000,—
Diverse rekeningen		59.457.187,16
	f 1.030.894.144,60	
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	„ 5.999.469,43	
Bijzondere reserve	„ 9.000.000,—	
Bankbiljetten in omloop	„ 952.093.875,—	
Bankassignatiën in omloop	„ 1.339.720,91	
Rek.-Cour. f Het Rijk	f 3.429.605,13	
saldo's: Anderen	f 34.927.633,50	38.357.238,63
Diverse rekeningen		4.103.840,63
	f 1.030.894.144,60	
Beschikbaar metaalsaldo	f 393.175.387,19	
Op de basis van 2/8 metaaldekking	„ 194.817.220,46	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.	„ 1.965.876.935,95	

NED. BANK 9 Juli 1923 (vervolg).
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeschebare schulden
9 Juli 1923	581.792	10.439	952.094	39.697
2 „ 1923	581.792	10.535	961.821	30.508
25 Juni 1923	581.791	10.538	910.631	54.660
18 „ 1923	581.791	10.198	916.891	21.325
11 „ 1923	581.791	9.819	926.163	19.939
10 Juli 1922	605.955	7.607	1.000.648	60.569
11 Juli 1921	605.969	11.422	1.027.764	81.280
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag, disconto's	Hieraan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
9 Juli 1923	160.932	18.000	152.460	393.175	60
2 „ 1923	151.646	—	177.289	393.165	60
25 Juni 1923	154.715	—	157.454	398.575	61
18 „ 1923	141.116	9.000	133.226	403.650	63
11 „ 1923	145.292	9.000	135.046	401.693	63
10 Juli 1922	232.728	68.000	105.275	400.578	60
11 Juli 1921	297.873	128.700	132.803	394.841	56
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

1) Op de basis van 2/8 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	2 Juli 1923	9 Juli 1923
Aan schatkistpromessen.	f 263.130.000,—	f 235.340.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	—	„ 18.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 229.340.000,— ¹⁾	„ 229.340.000,— ¹⁾
Aan zalverbons	„ 26.986.272,50	„ 27.309.213,—
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën	„ 213.620.000,—	„ 187.350.000,—
Voorschot aan Gemeenten	30 Apr. 1923	31 Mei 1923
voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	„ 77.709.420,31	„ 57.208.892,95

Tegoe v. d. Postc. & G. dst | „ 105.656.176,62¹⁾ | „ 106.027.447,65¹⁾
1) Waarvan f 33.653.000 vervallen op na 1 April 1927.

JAVASCHE BANK

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opescheb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
30 Juni 1923	211.000	264.500	84.000	141.300	
23 „ 1923	218.000	264.500	80.500	149.000	
16 „ 1923	215.500	265.500	78.500	146.700	
26 Mei 1923	154.065	61.213	265.402	100.789	142.687
19 „ 1923	159.043	61.035	268.245	102.274	146.596
12 „ 1923	161.218	61.158	271.806	97.769	149.093
1 Juli 1922	148.994	48.723	265.049	83.330	128.739
2 Juli 1921	221.362	16.935	307.461	118.466	153.562
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voorschotten aan het Gov. nem.	Diverse rekeningen 1)	Dek-kings-percentage
30 Juni 1923	—	156.080	—	12.900	***	61
23 „ 1923	—	145.690	—	5.400	***	63
16 „ 1923	—	146.070	—	8.200	***	63
26 „ 1923	36.422	28.100	59.623	33.162	19.882	59
19 Mei 1923	36.508	28.060	60.220	31.366	20.111	59
12 „ 1923	36.565	28.285	59.161	29.166	21.976	60
1 Juli 1922	33.261	22.808	78.827	20.315	22.870	57
2 Juli 1921	34.934	21.222	101.877	16.382	24.901	56
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

1) Sluippost activa. 2) Basis 2/8 metaaldekking.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opescheb. schulden	Disconto's	Div. rekeningen 1)
2 Juni 1923 ..	1.187	1.675	1.152	1.160	495
26 Mei 1923 ..	1.211	1.550	969	1.154	451
19 „ 1923 ..	1.194	1.570	833	1.163	470
3 Juni 1922 ..	1.604	2.163	833	1.051	1.129
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	398

1) Sluippost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.**BANK VAN ENGELAND.**

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
4 Juli 1923	127.624	126.927	289.237	27.000	244.795
27 Juni 1923	127.621	125.103	286.503	27.000	242.446
20 „ 1923	127.538	123.741	286.458	27.000	242.033
13 „ 1923	127.534	124.100	287.944	27.000	243.632
5 Juli 1922	128.459	124.523	297.904	28.000	256.461
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. 1)
4 Juli '23	18.570	96.425	19.458	123.785	20.398	14,24
27 Juni '23	42.947	80.682	13.909	114.072	22.267	17,39
20 „ '23	45.359	71.177	16.982	105.255	23.548	19,26
13 „ '23	46.339	68.089	11.000	108.794	23.184	19,35
5 Juli '22	67.988	75.820	14.923	133.394	22.386	15,09
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 3/8

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in miljoenen Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Waaro. bij Buitt. circ. bkn. 1)	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. 2)
30 Juni '23	19.903	717	140	2.866.837	17.291.061	17
23 „ '23	19.543	757	180	2.385.872	13.091.739	18
15 „ '23	17.581	757	180	2.159.675	10.905.092	20
7 „ '23	16.819	757	180	2.194.993	9.309.566	24
30 Juni '22	1.024	1.004	—	14.605	169.212	9
23 Juli '14	1.691	1.357	—	65	1.891	93

Data als boven.	Wissels			Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Totaal uitgegeven	In kas bij de Rijksbank
25.253.076	6914.199	18338877	9952.717	***	***	
18.811.932	5913.783	12898149	7414.434	***	***	
15.460.705	5034.102	10426603	6141.782	2172.100	2.159.700	
13.067.564	4619.167	8.448.397	5643.060	2207.500	2.195.000	
190.878	4.752	186.126	37.174	25.083	14.589	
751	751	—	944	—	—	

1) Onbelast. Bovendien verpand op 7 Juni 1923 134,9 mill., op 15 Juni 1923 134,9 mill., op 23 Juni 1923 134,9 mill., op 30 Juni 1923 *** mill.
2) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buitt.gew. oorsch. ald. Staat
5 Juli '23	5.537.744	1.864.345	293.428	566.107	23.900.000
28 Juni '23	5.537.704	1.864.345	293.101	566.590	23.100.000
21 „ '23	5.537.696	1.864.345	292.805	569.939	23.100.000
5 Juli '22	5.529.200	1.948.367	284.942	—	23.700.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Belee-ningen	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
	3.006.250	19.436	2.078.323	37.661.951	2.553.715	18.642
2.486.525	19.836	2.057.635	36.689.303	2.141.924	20.165	
2.159.143	19.858	2.126.045	36.621.812	2.035.705	21.043	
2.105.264	36.180	2.370.000	36.798.717	2.344.127	22.758	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitt. sald.	Beleen. van buitt. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. part.
5 Juli '23	348.272	—	—	777.009	6.794.041	163.790
28 Juni '23	348.576	84.653	480.000	997.334	6.718.838	183.942
21 „ '23	348.127	84.653	480.000	980.071	6.669.300	142.804
6 Juli '22	328.036	—	—	149.606	6.252.732	273.658

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.**FEDERAL RESERVE BANKS.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
20 Juni '23	3.129.015	2.090.700	—	85.966	2.222.352
13 „ '23	3.139.257	2.114.070	—	87.357	2.235.755
6 „ '23	3.113.666	2.089.687	—	84.552	2.250.213
21 Juni '22	3.019.000	2.170.056	—	127.715	2.126.304

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 1)	Algem. Dek-kings-perc. 2)
20 Juni '23	936.817	1.921.314	109.422	75,5	77,6
13 „ '23	926.483	1.956.318	109.363	74,9	77,0
6 „ '23	983.155	1.976.029	109.422	73,7	75,7
21 Juni '22	543.035	1.854.399	105.079	75,9	79,1

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
13 Juni '23	774	11.823.186	1.419.551	15.457.853	3.991.008
6 „ '23	774	11.808.272	1.405.889	15.317.666	3.999.063
29 Mei '23	774	11.839.835	1.385.551	15.368.404	4.004.052
14 Juni '22	800	10.943.997	1.339.433	14.730.535	3.281.607

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 9 Juli 1923.

Indien men een karakteristiek zou wenschen te geven van de houding der internationale beurzen gedurende de week, die juist achter ons ligt, dan zou dat niet beter kunnen geschieden dan door de omschrijving: uiterste nervositeit. Een zenuwachtige stemming heeft vrijwel overal geheerscht, omdat men gevoelde, dat er groote gebeurtenissen op handen zijn, dat er evenementen zijn te verwachten, waarvan de draagwijdte op dit oogenblik nog niet kan worden getaxeerd. Eenerzijds is het gebouwen der intergeallieerde vriendschap, dat gedurende de jaren na den oorlog toch al reeds bedenkelijke scheuren vertoonde, op angstwekkende wijze begonnen te kraken, anderzijds is het thans wel duidelijk geworden, zelfs voor hen, die dit gevaar tot nu toe sterk hebben onderschat, dat de roekeloze financieele politiek van de meeste staten van Europa vele van de betrokken landen aan den rand van den afgrond hebben gebracht. Het spreekt vanzelf, dat dit gevaar voor het ééne land veel meer rechtstreeksch is dan voor het andere, doch, met enkele uitzonderingen, gaan alle landen van Europa het toch tegemoet. De mogelijkheid van eene breuk tusschen de geallieerden heeft zich gemanifesteerd in de wijze, waarop de Engelsche Regeering thans van de Fransche een definitief antwoord op haar vragen ten aanzien van haar bedoelingen in het Ruhrgebied heeft verlangd. Het Deutsche aanbod ligt nog steeds ter tafel en het is begrijpelijk, dat Groot-Brittannië, nu de minister-crisis in België tot het verleden behoort, ook stappen wil doen, om tot een oplossing van de gewelddige Europeesche moeilijkheden te komen. Dit is ook wel reeds vroeger geschied, doch de toon schijnt, blijkens de niet-officieele persberichten, thans veel scherper te zijn geweest. Het dient te worden afgewacht, of de onderhandelingen zich ook verder op deze wijze zullen blijven ontwikkelen, of dat het gevaar van een mogelijke isolatie van Frankrijk niet zoo groot zal worden geacht, óók voor het overig Europa, dat van beide kanten ten slotte toenadering zal worden betoond. Inmiddels heeft men in Engeland zelve reeds getracht perk te stellen aan de daling van het eigen betaalmiddel, een daling, die als een sluipende ziekte ook reeds tot Londen was doorgedrongen. Eenigermate is wellicht de schuld van deze reactie te wijten aan de tot nu toe gevoerde Britsche disconto-politiek, die door een lagen rentestandaard de verhoudingen schiep, gunstig voor het onderbrengen der Regeeringsschulden niet alleen, doch ook voor de herovering door Londen van de centrale macht op de wereld-geldmarkt. In het vorig overzicht te dezer plaatse werd de aandacht gevestigd op het feit, dat Engeland reeds

weder in grootere hoeveelheid kapitaal begon te exporteeren; thans is gebleken, dat dit een geforceerde transactie is geweest, of wellicht een verschijnsel, dat ongewild zich manifesteerde door den laag-gehouden rentevoet. In ieder geval is nu technisch iets gedaan, dat in een land met vrij stabiele verhoudingen, als Engeland, zeer zeker een goed resultaat zal kunnen hebben. Doch de hier genoemde omstandigheden zijn toch niet de eenige geweest, die voor de daling van den sterlingkoers aansprakelijk kunnen worden gesteld. De verwarrende toestanden van Europa zullen eerst in het reine gebracht moeten worden, wil een disconto-politiek van eenige circulatiebank in de landen, die aan den oorlog hebben deelgenomen, of die sterk door den oorlog hebben geleden, weder de macht van vóór de dagen van 1914 terug krijgen. En in dit verband is het dan ook begrijpelijk, dat thans met alle kracht door de Engelse Regeering wordt aangestuurd op een oplossing; de toekomst, niet alleen van Groot-Brittannië, staat hier op het spel.

De beurs te L o n d e n heeft de consequenties uit de positie getrokken. Beleggingswaarden waren alle aanmerkelijk lager, terwijl de aandelenmarkt, zonder bepaald flauw te zijn, in een apathische houding is blijven volharden.

Te P a r i j s hebben verschillende omstandigheden samengewerkt om de stemming extra opgewonden te maken. Als voornaamste kunnen hier worden aangemerkt de moeilijkheden in het Ruhrgebied, de verrassend scherpe toon van de Engelse pers, de beschouwingen in binnen- en buitenland omtrent de begroting en last, but not least, de zeer groote en plotselinge daling van den Franschen Franc. Het behoeft geen nader betoog, dat de laatste factor niets anders is geweest dan een uitvloeisel van de eerste factoren. De onzekerheid ten aanzien van de houding, die Engeland zou wenschen aan te nemen, heeft de kwestie der inter-gaallieerde schulden nog eens scherp belicht, en tevens de consequenties, die hieruit zouden kunnen voortvloeien, indien tot een betaling dier schulden zou moeten worden overgegaan. Doch ook zonder deze mogelijkheid als een directe bedreiging te beschouwen, zijn de moeilijkheden voor Frankrijk wel zóó groot, dat een onrustige houding door de beurs als volkomen gewettigd kon worden beschouwd. De begroting toch, hoewel thans aangenomen, draagt alle sporen van te zijn opgemaakt met cijfers, die den toets van een scherpe kritiek moeilijk kunnen doorstaan. Dit werd reeds bewezen door het heen-en-weder-zenden tusschen Kamer en Senaat en wordt nog sterker gedemonstreerd door het feit, dat de thans geldende taxaties tot het einde van 1924 aangenomen zullen worden als basis van de inkomsten en uitgaven der Fransche Regeering. Dit is geschied, niet op overwegingen van financieel-economischen aard, doch louter met politieke bedoelingen; men vreest, dat de parlaments-leden in het voorjaar van 1924 als de nieuwe verkiezingen in zicht zijn, geen tijd zullen hebben de begroting te behandelen. De gevolgen van deze daad zijn natuurlijk nog niet te overzien, doch indien men bedenkt, dat de geheele begroting op losse schroeven komt te staan, indien de wisselkoers zich niet herstelt of verder daalt en indien men verder weet, dat in de gewone begroting, die dus ook voor 1924 geldt, inkomsten zijn opgenomen als 500 miljoen Francs ontvangsten van de spoorwegen voor materiaal, door de Regeering verstrekt, 125 miljoen voor verkoop van oorlogsvoorraden, 2000 miljoen achterstallige oorlogswinstbelasting, dan kan men thans wel reeds veronderstellen, dat de werkelijke inkomsten en uitgaven in 1924 zeer sterk van de taxaties zullen moeten afwijken. Hierbij is dan nog in het geheel geen rekening gehouden met de buitengewone begroting, die thans reeds sinds den aanvang van 1923 tot 8000 mill. is geklommen, welk bedrag geheel door leeningen gedekt zal moeten worden. Onder deze omstandigheden is de tendens van de beurs, die zich gretig naar buitenlandsche of in het buitenland verhandelde waarden wendt, begrijpelijk, hoewel aan den anderen kant de markt toch ook nog steun ondervindt door de tot nu toe gevolgde financieel-technische politiek der Regeering, die de biljetten-circulatie geruimen tijd niet noemenswaard heeft doen vergrooten en het dekings-percentage niet heeft doen verminderen.

Aan de beurs van Berlijn heeft, men zou haast kunnen zeggen, natuurlijk, weder dezelfde hausse-stemming bestaan, als gedurende de laatste weken. Het spreekt vanzelf, dat men in geheel Duitschland het verloop der gebeurtenissen tusschen Londen en Parijs met meer dan gewone belangstelling volgt, doch de economische wagen is bij onze Oosterburen reeds zoo diep in het moeras weggezakt, dat het, welke oplossing ook wordt gevonden, meer dan buitengewone inspanning zal moeten kosten, om hem weer op den weg te helpen... als het ooit lukken zal. De „Defizitwirtschaft“ neemt voortdurend grootere vormen aan; van 1 Februari tot einde Juni is de vlottende schuld des Rijks van 3115 tot 16.389 milliard Mark

gestegen, terwijl de uitgaven op dit oogenblik circa 11 maal zoo groot zijn als de inkomsten. Men dringt thans aan op maatregelen, om althans deze verhouding iets beter te maken, b.v. door het spoediger en volgens een indexcijfer innen der belastingen, door het doen opbrengen der benoodigde Ruhr-credieten door middel van nieuwe belastingen, enz. Het staats-apparaat werkt echter in Duitschland al bijzonder langzaam, zoodat de beurs met de toepassing van dergelijke maatregelen, die allicht een beter stabiliseerende uitwerking zouden hebben dan de alleen op de uiterlijkheid der koersen gerichte voorschriften der tegenwoordige deviezen-verordening, absoluut geen rekening houdt en de dagelijks voortschrijdende Marken-depreciatie in voortdurend stormachtiger stijgende koersen verdisconteert.

De markt te Wallstreet is, hoewel ver van Europa verwijderd, in geographisch zoowel als in politiek opzicht, toch niet onberoerd gebleven door de Europeesche gebeurtenissen. De jongste faillissementen, in hoofdzaak veroorzaakt door de Marken-catastrophe, hebben een run op de Duitsch-Amerikaansche instellingen ten gevolge gehad, waardoor deze genoodzaakt waren fonds op de markt te werpen, ten einde aan hun verplichtingen te kunnen voldoen. Dit heeft een druk in Wallstreet uitgeoefend, waarbij nog de berichten omtrent mindere industriële bedrijvigheid zijn gekomen. Officieel wordt deze vermindering nog niet erkend, doch hoe voorzichtig men ook in de Unie met officieele mededeelingen moet zijn, bewijst wel de door de Regeering gepubliceerde verbruiks-statistiek van katoen. Voor de maand Mei wordt dit verbruik aangegeven met 620.000 balen, terwijl April slechts 577.000 balen noemde en dit, ondanks het feit, dat in Mei een aantal fabrieken zijn gesloten of korter werken. Er moet dus een zekere onnauwkeurigheid schuilen in de wijze van samenstelling der ambtelijke cijfers. De beurs heeft dan ook meer acht geslagen op haar eigen gegevens en heeft een over het algemeen kalm verloop gehad.

Ten o z e n t is het marktverloop als geheel niet bijzonder belangwekkend geweest. De beurs heeft het zich reeds lang ontwend zich naar de fluctuaties der diverse buitenlandsche betaalmiddelen te richten en des te minder was dit nu het geval, waar het direct belang van het publiek bij de daling van Fransche en Belgische Francs, in welke deviezen de reactie wel het hevigst is geweest, niet zeer groot kan worden genoemd. Aan den anderen kant waren er ook geen invloeden, die op andere wijze een stimulan hadden kunnen uitoefenen.

De beleggingsmarkt heeft zich voor binnenlandsche staatsfondsen op het peil kunnen handhaven, dat reeds dadelijk bij de intrede van het goedkoopere geld was bereikt. Enkele Oost-Indische soorten daarentegen, benevens buitenlandsche staatsfondsen, die in Londen eveneens een markt hebben, zooals Brazilië, moesten iets van hun koersen prijs geven.

	2 Juli	6 Juli	9 Juli	Rijzing of daling.
6 % Nederland 1922	101 $\frac{7}{8}$	101 $\frac{3}{4}$	101 $\frac{3}{8}$	— $\frac{1}{2}$
5 % „ 1918	94 $\frac{7}{8}$	94 $\frac{7}{10}$	94 $\frac{3}{4}$	— $\frac{1}{8}$
4 $\frac{1}{2}$ % „ 1916	91 $\frac{3}{4}$	91 $\frac{7}{8}$	91 $\frac{3}{4}$	—
4 % „ 1916	86 $\frac{9}{10}$	86	85 $\frac{7}{8}$	— $\frac{11}{16}$
3 $\frac{1}{2}$ % „	76 $\frac{1}{8}$	76 $\frac{1}{8}$	75 $\frac{7}{8}$	— $\frac{1}{4}$
3 % „	66 $\frac{1}{4}$	66 $\frac{1}{8}$	66 $\frac{1}{8}$	— $\frac{1}{8}$
2 $\frac{1}{2}$ % Cert. N. W. S.	56 $\frac{5}{32}$	56 $\frac{9}{32}$	56 $\frac{3}{8}$	+ $\frac{7}{32}$
7 % Oost-Indië 1921	102 $\frac{7}{8}$	102 $\frac{11}{16}$	102 $\frac{3}{8}$	— $\frac{1}{4}$
6 % „ 1919	100 $\frac{1}{4}$	99	98 $\frac{15}{16}$	— $\frac{1}{16}$
5 % „ 1915	93 $\frac{1}{2}$	94 $\frac{1}{8}$	93 $\frac{7}{8}$	+ $\frac{3}{8}$
4 % Oostenr. Kronrente	1 $\frac{1}{4}$	—	—	—
5 % Rusland 1906	4 $\frac{7}{16}$	3 $\frac{3}{4}$	3 $\frac{1}{16}$	— $\frac{1}{4}$
4 % Rusl. bij Hope & Co.	4 $\frac{1}{2}$	4 $\frac{1}{4}$	3 $\frac{3}{4}$	— $\frac{3}{4}$
4 % Japan 1899	72 $\frac{3}{4}$	71 $\frac{7}{8}$	70 $\frac{1}{2}$	— $\frac{1}{4}$
5 % Brazilië 1895	50 $\frac{3}{4}$	49	48 $\frac{1}{8}$	— $\frac{21}{8}$
8 % San Paulo 1921....	98 $\frac{3}{4}$	95 $\frac{3}{4}$	95 $\frac{1}{2}$	— $\frac{3}{4}$
6 % Amsterdam 1920....	100 $\frac{3}{4}$	101	—	+ $\frac{1}{4}$
7 % Rotterdam 1920....	102 $\frac{1}{8}$	102 $\frac{13}{16}$	—	+ $\frac{11}{16}$

Van de aandelenmarkt is de ongeanimeerde houding voor Tabakswaarden opgevallen, hetgeen in verband stond met niet zeer goed omljnde berichten, omtrent den te velde staanden oogst. Rubber-aandelen waren onbewogen, met uitzondering van enkele minder courante fondsen, waarin fluctuaties voorkwamen, door speculatie en beroeps-handel te voorschijn geroepen. Binnenlandsche industriële waarden konden nog steeds geen koopers vinden, nu de daling van de Mark nog geen einde schijnt te nemen. Ook de Petroleum-markt was zeer ongeanimeerd, voornamelijk door aanbod van buitenlandsche beurzen.

De Suikermarkt heeft zich goed kunnen handhaven, meer echter door het volkomen gebrek aan omzetten bij relatief gunstige berichten, dan door eenige vraag.

	2 Juli	6 Juli	9 Juli	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	119¼	117¼	—	—2
Incasso Bank	90¾	—	—	—
Koloniale Bank	153½	153	152¼	—1¼
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	125½	124¾	124¼	—1¼
Rotterd. Bankvereniging..	91½	91¾	—	—1/8
Amst. Superfosfaatfabriek .	32	—	—	—
Van Berkel's Patent	43¾	38¼	39½	—4¼
Gouda Kaarsen	81½	80	—	—1½
Holl. Draad- en Kabelfabriek	58	51½	50¾	—7¼
Jurgens' Ver. Fabr. gew.aand.	59	55¾	57½	—1½
„ „ „ pr. aand.	59½	—	57½	—2
Leerdam Glasfabrieken	37½	36¾	36¾	—1/8
Philips' Gloeilampenfabriek	234¼	234¼	234	—¼
Vereenigde Blikfabrieken..	100½	100½	100	—½
Vereen.ChemischeFabrieken	33¾	32	—	—1½
Compania Mercantil Argent.	10¾	9	7½	—3½
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	158½	1587/16	156¾	—2¼
Handelsver. Amsterdam....	432½	432	429½	—3
Handelsverg. Reiss & Co. ...	24¼	25½	27	+2¼
Int. Crediet- en Handelsverg.				
Rotterdam	175¼	175½	175	—¼
Linde Teves & Stokvis	60	65¾	65¼	+5¼
Tels & Co's Handel-Mij.	5¾	6	—	+¾
Redjang Lebong Mijnb.-Mij.	103	101½	102	—1
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	109¼	104½	107	—2¼
Kon. Petroleum-Mij.	359¼	347	347¾	—11¾
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	29	27	27	—2
Amsterdam-Rubber-Mij.	137¼	137¼	139¾	+2½
Nederl.-Rubber-Mij.	68¾	68	69	+¼
Oost-Java-Rubber-Mij.	189	199	210	+21
Deli-Batavia Tabak Mij.	296	289¾	288	—8
Deli-Maatschappij	263¾	261¼	263¾	+1/8
Senembah-Maatschappij ..	265½	258½	255	—10¼

Scheepvaartwaarden echter waren op sommige dagen sterk aangeboden, althans in verhouding tot den handel op de overige afdelingen. Weliswaar kwamen in enkele, in lang niet verhandelde, soorten noteringen tot stand, die wellicht een verkeerden indruk zouden kunnen geven, omdat de nieuwe koersen tegenover den zeer ouden vorigen koers natuurlijk een groot nadeelig verschil te aanschouwen geven, doch de tendens was op zichzelf beschouwd, ongeanimeerd.

	2 Juli	6 Juli	9 Juli	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	86	85½	85	—1
„ „ „gem.eig.	77¾	75	75	—2¼
Hollandsche Stoomboot-Mij.	19¾	20¼	18¾	—1½
Java-China-Japan-Lijn ...	71	63	60	—11
Kon. Hollandsche Lloyd ...	7	7½	7	—
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	56¾	54½	50	—6¾
Konink.Paketaart-Mij.	116½	115¾	115¾	—¾
Maatschappij Zeevaart ...	63	54	54	—9
Nederl. Scheepvaart-Unie ...	115¾	114¾	114¾	—1/8
Nievelt Goudriaan	96½	93½	92	—4½
Rotterdamsche Lloyd	120½	119½	121	+¼
Stoomv.-Mij. „Nederland“ ..	133	133	132	—1
„ „ „Noordzee“ ..	33½	32	—	—1½

De Amerikaanse markt was stil, doch voor sommige soorten kon toch een niet onbetekenend herstel worden behaald. Prolongatie 3½ pCt.

	2 Juli	6 Juli	9 Juli	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	57½	58	587/16	+9/16
Anaconda Copper	827/16	82	82	—7/16
Studebaker Corp.	1007/8	103¼	104¾	+37/8
Un. States Steel Corp.	93¼	93¾	94	+7/8
Atchison Topeka	102¼	102¾	—	+3/8
Erie	117/16	11¾	11¾	+11/16
Southern Pacific	897/16	91½	90½	+9/16
Union Pacific	135¼	133	135¾	+½
Int. Merc. Marine orig. gew.	7¼	6¼	6¼	—5/8
„ „ „ pref.	237/16	24½	24¾	+13/16

1) ex div.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

10 Juli 1923.

Dat niettegenstaande de nog steeds zeer gunstige oogstberichten, zoowel uit Europa als uit de exportlanden daar buiten, de prijzen van tarwe niet verder gevallen zijn gedurende de afgelopen week, heeft waarschijnlijk geen andere oorzaak dan dat het niveau reeds zoo laag is, dat vrij algemeen aangenomen wordt, dat de baisse-factoren grotendeels verdisconteerd zijn.

De Juli-termijn te Chicago sluit op 9 Juli op \$ 1.031/2 tegen 1.021/2 een week vroeger; daarentegen sluit de September-termijn op 1.025/8 tegen 1.03 een week daarvoor. In Argentinië werden de prijzen eerder iets hoger. Ook deze week waren de verschepingen slechts matig. Zoowel van Noord-Amerika als van Argentinië werd iets minder afgeladen, doch van Indië namen de verschepingen nog toe. De Europeesche vraag is niet veel verbeterd; het was wederom de Engelsche markt waar de grootste zaken tot stand kwamen. In Engeland kocht men niet alleen spoedig gewachte tarwe, doch ook Canadesche tarwe op aflading tot September/October toe. Wat de Europeesche oogstberichten betreft, over het algemeen juicht men het warme zomerweer toe; in een enkel district begint men reeds over droogte te klagen, dit is voornamelijk in Engeland het geval, doch voor tarwe heeft dit gebrek aan regen de minste bezwaren.

De graanmarkten worden nog steeds voor een belangrijk deel beheerscht door de vraag: in welke mate zal Rusland in het komende jaar aan de voorziening van West-Europa deelnemen? Zeer zeker is de hoeveelheid graan, speciaal rogge en gerst, die dit jaar over de Russische grens gekomen is, verrassend geweest en, voor zoover men uit de weinige en vage berichten kan oordeelen, staat in belangrijke districten de Russische oogst er goed voor, zoodat men hoogstwaarschijnlijk op een nog veel belangrijker export zal kunnen rekenen. De concurrentie tuschen de Russische en Noord-Amerikaansche rogge hield ook in de afgelopen week de markten voor dit artikel kalm, ofschoon ten slotte Chicago een verhooging van ca. 3 à 4 pCt. aanwist. De aanvoeren in de Europeesche landen zijn veelal te groot om een verbetering te verwachten. Gerst werd iets minder aangeboden en niettegenstaande zich de Fransche zoowel als de Belgische Franc de meeste dagen der vorige week in dalende richting bewoog, zijn de prijzen niet verder teruggegaan. Integendeel er bestond op aflading iets meer vraag, doch aan den Donau is men op het oogenblik meer terughoudend.

Van de vrij groote voorraden in België en in Holland werden belangrijke hoeveelheden opgeruimd door export naar Scandinavische landen. Voor maïs was de geheele week de vraag teleurstellend. De voornaamste oorzaak hiervan zijn de zeer groote verschepingen van La Plata. Deze zijn de laatste weken voortdurend toegenomen, zoodat nu de wereld-verschepingen groot zijn niettegenstaande de andere export-landen bijna niets bijdroegen. Ook deze week werden er geen ladingen La Plata-maïs verkocht. Na een vrij scherpe daling der prijzen vond er in de Continentale markten, vooral in Holland, enig herstel plaats. Ook maïs werd, zij het ook in beperkte hoeveelheden door Scandinavië van de Rotterdamsche markt genomen. Ook de Zuid-Afrikaansche maïs blijft geregeld op de markt, ofschoon de omzet de laatste week niet bijzonder groot is. Noord-Amerikaansche maïs werd af en toe wederom verhandeld doordat de prijzen tijdelijk inzakten. Op 9 Juli evenwel vinden wij een plotselinge verhooging van den Chicago Juli-termijn, waardoor deze sluit op 83 cent; dit is slechts een kleinigheid beneden den hoogsten prijs waarop deze termijn ontsreeks 22 Juni stond. De September-termijn sluit ook aanmerkelijk vaster, doch het verschil tuschen de 2 opties is nog veel grooter geworden, hetgeen duidt op een min of meer gecornerden toestand van den Juli-termijn.

Haver trok ook deze week weinig belangstelling. Het Continent kocht weinig en ook in Engeland was de importmarkt vrij onbelangrijk.

Lijnzaad. Na een aanvankelijke daling in Argentinië zijn ten slotte de prijzen wederom gaan stijgen. Goede vooruitzichten van den nieuwen Noord-Amerikaanschen oogst maken den toestand vrij onzeker. Daar de verschepingen van Argentinië aanmerkelijk zijn afgenomen, zoodat Europa zich voornamelijk van Indië voorziet, zal men tot den nieuwen Noord-Amerikaanschen oogst niet te groote voorraden van lijnzaad kunnen verwachten, temeer daar ook de voorraad van olie nog steeds zeer gering is.

Zie voor den staat volgende pagina.

SUIKER.

In Duitschland heeft volgens F. O. Licht het koude natte weer in de maand Juni geen goed gedaan aan den groei der jonge bieten, terwijl de veldwerkzaamheden in vele gevallen verwaarloosd moesten worden. Het gewas staat ongeveer 2—3 weken in ontwikkeling ten achter bij het vorig jaar. Toch staan de velden er niet bepaald slecht voor en kan alles nog ingehaald worden, als het weder blijft meewerken en alsdan genoeg werkkrachten beschikbaar zijn voor den zoo noodigen veldarbeid.

In T'sjechoeslowakije had het gewas niet zoo van het koude weer te lijden, doch is de voorsprong in den stand

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Juli	Mats Juli	Haver Juli	Tarwe Aug.	Mats Aug.	Lijnzaad Aug.
7 Juli '23	104	80 1/8	39	11,35	8,45	21,75
30 Juni '23	103	78 1/2	40 1/8	11,10 ¹⁾	8,40 ¹⁾	21,65 ¹⁾
7 Juli '22	113 3/4	63 3/4	35 7/8	12,65	8,—	21,05
7 Juli '21	120 1/2	61 1/8	35 3/4	17,30	8,35	19,25
7 Juli '20	283	161	96 1/4	25,— ¹⁾	9,15	23,50
20 Juli '14	82	56 3/8	36 1/2	9,40	5,38	13,70

1) Per Juli.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	9 Juli 1923	2 Juli 1923	10 Juli 1922
Tarwe* . . . . . ¹⁾	13,25	13,25	13,75
Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	8,75	9,—	11,75
Mais (La Plate) . . . . . ²⁾	187,—	189,—	195,—
Gerst (48 lb. malting) . . . ²⁾	168,—	163,—	214,—
Haver (38 lb. White cl.) . . ¹⁾	9,25	9,—	10,65
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹⁾	11,80	11,10	14,75
Lijnzaad (La Plata) . . . . ³⁾	432,—	437,—	450,—

1) p. 100 KG. 2) p. 2000 KG. 3) per 1960 KG.

*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	1/7 Juli 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	1/7 Juli 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	1923	1922
Tarwe	30.113	371.158	522.011	290	31.086	26.976	402.244	548.987
Rogge	17.338	250.753	74.481	—	485	—	251.238	74.481
Boekweit	1.107	7.006	9.229	—	—	—	7.006	9.229
Mais	11.095	324.165	530.413	100	47.715	62.853	371.880	593.266
Gerst	5.953	108.847	72.771	—	7.062	2.597	115.909	75.368
Haver	2.969	43.901	59.432	—	533	50	44.434	59.482
Lijnzaad	4.603	80.371	86.081	—	47.652	54.083	128.023	140.164
Lijnkoek	5.770	120.394	68.161	—	—	1.547	120.394	69.708
Tarwemeel	1.826	41.606	29.747	—	3.864	4.954	45.470	34.701
Andere meelsoorten	—	1.227	4.645	—	—	2.615	1.227	7.260

der ontwikkeling geheel teniet gedaan. Als het weer goed blijft, kan de oogst nog goed uitvallen.

In Frankrijk staan de bietvelden er evenzoo voor als in Duitsland. Slechts zeer gunstig weer en overvloedige werkkrachten kunnen daar het oogstresultaat op gelijke hoogte brengen als verleden jaar, terwijl in Holland en België voornamelijk het onkruid, dat wegens het natte weder niet voldoende verwijderd kon worden, den groei der bieten heeft benadeeld. Ook hier zullen in de naaste toekomst weder en werkkraft moeten samenwerken om tot een normaal oogstresultaat te geraken.

Verder heeft F. O. Licht de volgende raming van het bietareaal van

	1923/24	1922/23
Duitsland	343.520	363.789 II.A.
Tsjecho Slowakye	219.486	184.591 „
Frankrijk	149.848	127.450 „
Holland	72.500	57.526 „
België	65.500	59.176 „
Zweden	43.700	16.716 „
Denemarken	30.000	24.330 „
Polen	150.000	107.825 „
Rusland	230.000	175.000 „
Hongarije	41.250	29.800 „
Italië	90.000	85.000 „
Spanje	80.000	65.015 „
Jugoslavië	29.925	24.745 „
Oostenrijk	12.600	11.563 „
andere landen	32.000	22.000 „

Totaal Europa . . . . . 1.590.329 1.354.526 II.A.

Over de suikermarkten valt niet veel te zeggen.

In New York liepen de prijzen voor Spot Centrifugals in de afgelopen week op van 6.88 tot 7.09, terwijl de termijnmarkt nogal fluctueerde, hetgeen blijkt uit ondervolgend overzicht:

	Opening	Ihoogste	Slotkoers
September	5.05	5.35	5.28
December	4.56	4.84	4.72
Maart	3.67	3.93	3.76
Mei	3.73	4.—	3.82

Volgens C. Czarnikow is de vraag naar geraffineerd in Amerika beter en het aanbod van werkelijke suiker niet dringend. De versmeltingen in de V. S. bedroegen tot 15 Juni 2.392.000 tons tegen 2.726.000 tons verleden jaar, terwijl de export gedurende dien tijd ongeveer 155.000 tons tegen 410.000 tons bedroeg, zoodat van de versmeltingen in de consumptie zijn gegaan 2.237.000 tons tegen 2.316.000 tons, waaruit volgt, dat gedurende de eerste 5 1/2 maand van dit jaar de consumptie ongeveer 80.000 tons minder bedroeg dan gedurende dien tijd verleden jaar. Hierbij dient echter in aanmerking genomen te worden, dat met inlandsche bietsuiker nog geen rekening gehouden werd, zoodat de consumptie voor de eerste 6 maanden van 1923 geraamd wordt 140.000 tons minder te zullen bedragen dan gedurende de

eerste helft 1922.

De Cuba-statistiek is als volgt:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 2 Juli '23	23.755	94.051	38.350
Tot. sedert 1 Dec. '22-2 Juli '23	3.192.532	3.218.381	2.927.345
Aantal werkende fabrieken	6	20	11
Weekexport 2 Juli '23	42.535	166.949	27.484
Totale export 1 Jan.-2 Juli '23	2.602.329	2.374.560	1.509.782
Totale voorraad 2 Juli '23	590.209	862.551	1.416.943

Op Java fluctueerde de markt voor tweedehandsch suiker al naarmate er vraag was van Britsch-Indië; echter was de dalende richting overheerschend.

De V.J.S.P. ramen den oogst 1923 thans op 25.342.000 picols.

Hier te lande was de markt de afgelopen week zeer ongeanimeerd. Augustus-termijn bewoog zich om de f 30,— en Nov./Dec. om f 25 1/4. Op ongeveer deze prijzen sloot de markt in zeer kalme stemming. De omzet bedroeg zowat 1900 tons.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Aug.	Londen			New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Juli	Amer. Gr. nulated c.i.f. Juli	
5 Juli '23	f 30	62/9	23/9	32/—	6,91
28 Juni '23	„ 29 3/8	64/3	23/3	32/—	6,91
5 Juli '22	„ 24 3/8	56/3	19/9	22 7/8	4,79
5 Juli '21	„ —	61/6	20/3	29/6	4,37 1/2
4 Juli '14	„ 11 13/32	18/—	—	—	3,26

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 4 Juli 1923.

Prijzen van Amerikaanse katoen zijn zeer onregelmatig, zooals dit vóór de publicatie van het Amerikaans Bureau Bericht meestal het geval is en in den loop van deze week ongeveer 30 punten gedaald. Het Bureaubericht is uitgekomen zooals men dit over het algemeen verwacht had; wel was het oogstcijfer iets grooter dan men berekende, doch is dit verschil niet van zoo'n betekenis, dat men aan kan nemen, dat de nieuwe oogst voldoende katoen voor verbruikers zal opleveren. De verbetering van de kwaliteit van de oogst, die men over het algemeen gedurende de maand Juli kan verwachten, heeft echter niet plaats gevonden doch wordt integendeel juist een kleine verslechtering gerapporteerd. Ook Egyptische katoen is in de afgelopen week in prijs gedaald. De vraag van Spinners is verminderd en de berichten over de groei der nieuwe oogst luiden over het algemeen gunstig.

Spinners zowel van Amerikaanse als Egyptische

garens hebben een slechte week gehad en het was geen verrassing, dat de Federatie den 50 pCt. korteren werktijd voor de twee volgende maanden besloot te verlengen. Spinners van Egyptische katoen zijn in een betere positie dan die van Amerikaansche. India toont belangstelling voor corps en voor bundlegarens in de hoogere nummers, doch biedingen zijn over het algemeen te laag. Gedurende de afgelopen week zijn er enkele zaken gedaan voor het Nabije Oosten in extra harde garens, doch over het algemeen gaat er nog zeer weinig om, terwijl prijzen slecht blijven.

Over de doekmarkt valt deze week weinig te vermelden en zij, die na de publicatie van het Bureau Bericht op j.l. Maandag een opleving verwacht hadden, zijn teleurgesteld. Wel bestaat er een vrij goede vraag van de meeste overzeesche markten en waar prijs en levertijd gunstig waren, zijn enkele zaken in stapels tot stand gekomen. De kortere werktijd en de naderende vacantielagen in de verschillende industriedistricten geven de Manchestermarkt een vastere toon. Van India, komen wel enkele aanvragen binnen, evenals van China doch deze zijn slechts van weinig betekenis en wijst er nog niets op een toekomstige opleving der markt; er gaat weinig om, prijzen blijven vast en slechts enkele partijen voor spoedige levering zijn geboekt.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdenrijk).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
7 Juli 1923	896.000	17.425	1.121.000	18.000	5 ¹⁷ / ₃₂
30 Juni 1923	857.000	19.400	1.104.000	18.000	5 ¹³ / ₁₆
23 „ 1923	873.000	19.400	1.088.000	20.300	5 ¹⁷ / ₃₂
7 Juli 1922	1.567.000	15.800	1.121.000	18.000	7 ¹⁷ / ₃₂

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
7 Juli 1923....	71.000	71.000	97.000	97.000
7 Juli 1922....	49.000	49.000	45.000	45.000

THEE.

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afdoop Theeveiling op 28 Juni 1923.

Aanbod in veiling bestond uit:

Heden:

12815,	522/2,	20/4 kn.	Java thee
1092,	120/2,	„	Sumatra thee
720,	„	„	Voor reken. belanghebb.
„	241/2,	„	China thee
1133,	„	„	ex voorg. veiling

Totaal.. 15760, 883/2, 20/4 kn. thee.

29 Juni 1922:

18781,	20/4 kn.	Java thee
341,	„	Sumatra thee
1856,	„	ex voorg. veiling

Totaal.. 20978, 20/4 kn. thee.

Aanbod 1 Januari jl. tot heden: 1922 1921

Java thee	82698 kn.	89667 kn.	177254 kn.
Sumatra thee	29614 „	19728 „	7747 „
Voor rek. belangh.	3355 „	4594 „	1482 „

Totaal..... 115667 kn. 113989 kn. 186483 kn.

Gem. per veiling.. 11567 „ 11399 „ 18648 „

China thee..... 11127/2 „ 100/2 „

De stemming in veiling was belangrijk beter dan in voorgaande veilingen, vele theeën boekten een belangrijk avance.

Oranje Pecco was op vorige prijzen goed gevraagd en vele nummers werden 2 tot 4 cts hoger afgedaan, een enkel nummer bracht 12 cts boven taxatie op.

Pecco's, Pecco Souchon's en Souchon's werden naar gelang de kwaliteit 1 tot 7 cts hoger betaald, waarbij de best smakende theeën het meest in prijs opliepen.

Gebroken Pecco's en Gebroken Oranje Pecco's hadden een zeer goede vraag, prijzen waren iets onregelmatig en van 3 tot 8 cts hoger.

Fannings, Gebroken thee, Bohea, werden vergeleken bij voorgaande veiling belangrijk hooger verkocht.

Dust, van goede kwaliteit was eveneens veel vaster.

Witpunt, met weinig vraag.

De 241/2 kn. China thee bleven onverkocht.

Totaal opgehouden in veiling bleven 1742 kn.

Volgende veiling zal worden gehouden op Donderdag 26 Juli ek.

NEDERLANDSCH-INDISCHE THEE.

(Opgave Pakhuismeesteren van de Thee.)

(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 31 Mei 1923.....	41.445
Sedert aangevoerd.....	16.363
	57.808
Sedert afgeleverd.....	18.916
Voorraad heden.....	38.892
Waarvan in de eerste hand.....	6.216

Amsterdam, 30 Juni 1923.

RUBBER.

De markt was in de afgelopen week kalm en prijs-houdend. De stemming bleef zeer rustig en transacties van eenige betekenis vonden niet plaats.

Het slot is iets vaster op de volgende noteeringen:

		einde voorafgaande week:	
Prima Crêpe Juni	74 ct.	.....	74 ct
„ „ Aug./Sept. 75	„	.....	74½ „
„ „ Oct./Dec. 76½	„	.....	75½ „
Smoked Sheets Juni	75 „	.....	74 „
„ „ Aug./Sept. 75½	„	.....	75½ „
„ „ Oct./Dec. 77	„	.....	76½ „

10 Juli 1923.

COPRA.

De markt was deze week flauw gestemd, doch er werd door consumenten meer belangstelling getoond, ook voor latere aflading.

De markt sluit met de volgende noteeringen:

Ned. Ind. f.m.s. stoomend.....	tot f 31,75
„ „ „ April/Juni afl.	„ „ 31,50
„ „ „ Mei/Juli	„ „ 31,12½
„ „ „ Juni/Aug.	„ „ 31,—

9 Juli 1923.

STEENKOLEN.

De kolenmarkt is gedurende de afgelopen berichtsperiode vrijwel in één doen gebleven. Bona fide koopers hebben op groote schaal gekocht, waartoe lagere prijzen de Amerikaanse markt volgt de Amerikaanse prijzen, vooral voor de courante stoomkolen, op den voet. De Engelsche exporteurs kunnen er van verzekerd zijn, dat zij, zoolang de Oceaanvrachten zoo laag blijven, hun Amerikaanse collega's overal op hun weg zullen ontmoeten. Wanneer stakingen en andere onvoorziene gebeurtenissen niet storend tusschenbeide komen, zal het interessant zijn dezen strijd te volgen.

De prijzen zijn als volgt:

Northumberland Ongezeefde.....	f 16.90
Durham Ongezeefde.....	„ 19.25
Cardiff Ongezeefde.....	„ 21.25
Schotsche Gezeefde.....	„ 16.75
Yorkshire Gewassche Doubles.....	„ 19.50
Gietcokes.....	„ 40.50

Alles per ton van 1000 KG., franco Rotterdam/Amsterdam. Markt vast.

10 Juli 1923.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Koper Standaard	Koper Electrolytisch	Tin	Lood	Zink
9 Juli 1923..	65.-/-	72.10/-	181.7/6	24.2/6	28.7/6
2 „ 1923..	64.12/6	71.15/-	176.17/6	23.17/6	28.5/-
25 Juni 1923..	65.17/6	72.15/-	188.15/-	25.2/6	28.10/-
18 „ 1923..	67.7/6	74.5/-	190.2/6	25.10/-	29.10/-
10 Juli 1922..	62.17/6	71.-/-	154.10/-	24.2/6	28.5/-
20 Juli 1914..	61.-/-		145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.
VRACHTENMARKT.

De algemeene toestand van de vrachtenmarkt is zeer droevig. De thuishkomende vrachten zijn zeer laag, mede als gevolg van de zeer beperkte vraag naar ruimte. Van Argentinië is niet meer dan 22/- te bedingen voor Juliaflading en voor Augustus verscheeping worden bijna geen booten nog opgenomen.

Van de Northern Range werden geen booten met volle ladingen graan afgesloten.

Voor steenkolen werd betaald \$ 3,25 naar West-Italië, \$ 2,25 naar St. Nazaire en \$ 2,— naar Rotterdam.

Van Montreal werd een boot afgesloten naar West-Italië tegen 17 ct. één, 17½ cent twee havens voor Juli/Augustus aflading.

Van Miramichi werd 60/- betaald voor een prompte boot naar West Engeland/Oost. Ierland en van Newfoundland 40/- naar het Kanaal van Bristol.

Van de Golf van Mexico werd een boot afgesloten naar Antwerpen/Hamburg range tegen 3/3 per quarter naar één en 3/4½ naar twee havens voor Augustus aflading.

De vrachten in het Oosten zijn vast, doch weinig zaken worden afgesloten en de vrachten blijven ongeveer op dezelfde hoogte, n.l. 26/9 tot 27/- on deadweight van Bombay.

Van Australië is ruimte opgenomen tegen 32/6 en van Zuid Afrika zijn de maisvrachten iets gedaald en werden booten opgenomen tegen 26/- naar United Kingdom Continent.

Er werden weinig zaken afgesloten van de Middellandsche Zee voor ertst.

Van de Zwarte Zee havens is de vracht voor graan 15/6 tot 16/6 per ton en van de Donau 16/- naar U.K. Cont.

De uitgaande vrachten van Wales zijn opgelopen, vooral wat La Plata betreft. Het hoogste wat is betaald is 16/- naar down river, doch thans is niet meer dan 15/- te bedingen.

Ook naar andere havens zijn de vrachten iets hooger, n.l. 11/- naar Alexandrië, 9/3 naar Algiers en 12/3 naar Constantinopel.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
2-7 Juli 1923	—	15/6 1	2,10 3	2/6	21/11 3	21/11 3
25-30 Juni 1923	—	15/6 1	2,20 3	—	21/11	21/11
3-8 Juli 1922	—	—	14 2	4/-	22/1	22/1
4-9 Juli 1921	—	—	6/6	6/6	42/9	42/9
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
2-7 Juli '23	6/-	9/6	10/9	16/-	5/9	5/6
25-30 Juni '23	5/10 1/2	10/3	10/6	15/3	5/7 1/2	5/6
3-8 Juli '22	6/1 1/2	10/2	12/-	14/6	5/5	7/-
4-9 Juli '21	8/3	17/9	17/6	17/7 1/2	7/-	10/6
Juli 1914	fr. 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostock West Europa	Chili West Europa (salpeter)
2-7 Juli 1923..	25/6	30/-	35/-	35/-
25-30 Juni 1923..	26/9	32/6	35/-	37/-
3-8 Juli 1922..	18/-	26/-	30/-	30/-
4 9 Juli 1921..	27/6	37/6	50/-	35/-
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) per ton d.w. 2) Am. cents per 100 lbs. 3) \$ per ton kolen.

RIJNVAART.

Week van 1—7 Juli 1923.

De aanvoeren van zeezijde bleven gering en bestonden hoofdzakelijk uit kolen.

De voorhanden zijnde Hollandsche en Duitse scheepsruimte was meer dan voldoende.

De waterstand was langzaam vallend.

De daghuur naar de Rijstations voor Hollandsche schepen daalde tot 1¼ cts., terwijl voor Duitse scheepsruimte om te vletten 1½ cts. en in enkele gevallen 1¼ cts. per ton en per dag betaald werd.

Het sleeploon was genoteerd volgens het 55 cts. tarief.

INKLARINGEN.
IJMUIDEN.

Landen van herkomst	Juni 1923		Juni 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	2	463	8	7.480
Groot-Brittannië	120	78.189	104	67.985
Duitschland....	44	67.389	35	42.293
Noorwegen.....	5	2.770	3	1.220
Zweden.....	26	11.967	19	9.224
Denemarken....	7	3.459	5	3.003
Rusl. Oostz.hav.	1	2.151	—	—
Finland.....	42	25.201	36	23.818
België.....	1	3.251	3	8.165
Frankrijk.....	3	1.238	4	2.322
Spanje.....	3	2.160	6	5.850
Portugal.....	4	3.207	4	2.764
Italië.....	—	—	2	2.547
Levant.....	1	1.118	3	4.630
And. Midd. Zeeh.	7	10.838	1	735
Ov. Westk. Afrika	3	6.884	5	8.791
Oostkust Afrika.	1	3.619	1	4.065
Ned. Oost-Indië.	9	35.313	7	27.917
Vereen. Staten..	8	24.876	—	—
Midden-Amerika	—	—	3	12.630
Ned. West-Indië-Ned. Antillen.	3	4.599	2	2.066
Brazilië.....	—	—	1	2.120
Argent., Urug...	4	20.050	2	8.488
Chili.....	1	1.989	4	10.766
Over. Z.-Afrika	—	—	1	1.960

Totaal 295 310.631 259 260.839

Periode 1 Jan.—30 Juni..... 1.519 1.745.301 1.366 1.506.942

Nationaliteit

Nederlandsche..	124	184.193	107	146.525
Britsche.....	61	52.196	56	48.899
Duitsche.....	84	50.791	53	32.976
Noorsche.....	7	4.165	12	7.841
Belgische.....	—	—	1	1.268
Zweedsche.....	14	100.16	20	10.614
Deensche.....	1	524	7	5.917
Vereen. Staten..	2	6.966	1	5.261
Andere.....	2	1.780	2	1.538

Totaal 295 310.631 259 260.839

(Vereenigde Scheepsagenturen van Halverhout & Zwart en Zurmühlen & Co.)

VLISSINGEN.

Landen van herkomst	Juni 1923		Juni 1922	
	Aantal schepen	M ³ .	Aantal schepen	M ³ .
Binnenl. Havens	1	15.030	1	15.000
Groot-Brittannië	30	246.500	{ 1 233 }	251.810 }
Duitschland....	1	635	{ 31 — }	— }
Zweden.....	1	3.906	1	2.920
België.....	—	—	2	1.609
Italië 1).....	{ 1 750 }	—	—	—
Levant 2).....	{ 5 1.321 }	—	—	—
	8	5.518	6	3.408
	46	269.754	42	274.980
	1	3.906		
Totaal....	47	273.660		

Nationaliteit. Nederlandsche.. 32 250.579 36 269.860

Britsche..... 2 15.351 3 1.305

Duitsche..... 6 4.989 1 2.920

Belgische..... 7 2.741 2 895

Totaal 47 273.660 42 274.980

1) Bijleggers. 2) Sleepbooten.

(Barend Stofkoper & Co.)

DE TWENTSCHE BANK

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 's-GRAVENHAGE - DORDRECHT - UTRECHT - ZAANDAM

Maandstaat op 30 Juni 1923

DEBET

Aandeelhouders nog te storten 90 pCt. op aandelen B, waarvoor waarborg gedeponneerd	f	1.695.600,—
Deelneming in de firma's: B. W. BLIJDENSTEIN & Co., te Londen; B. W. BLIJDENSTEIN Jr. te Enschede; LEDEBOER & Co., te Almelo, f 7.985.000,—, waarvoor in geld gestort	f	6.435.000,—
waarvoor effecten gedeponneerd	f	1.550.000,—
Deelneming in bevriende Bankinstellingen .... f 9.561.487,58 waarvoor in geld gestort	f	7.124.287,58
waarvoor effecten gedeponneerd	f	2.437.200,—
Effecten van Aandeelhouders gedeponneerd bij bevriende instellingen	f	3.000.000,—
ten eigen gebruik	f	30.116.150,—
Kassa, Wissels en Coupons	f	37.103.350,—
Nederlandsche Schatkistbiljetten en Schatkistpromessen	f	25.697.374,71
Saldo's bij Bankiers: beschikbaar voor eigen gebruik	f	40.991.881,78
voor rekening van derden	f	4.191.574,67
Prolongatiën gegeven	f	10.796.819,47
Eigen Effecten en Syndicaten	f	14.988.394,14
Credietvereniging	f	12.419.040,—
Af: loopende Promessen	f	13.973.481,14
Voorschotten tegen Onderpand of Borgtocht en Saldi Rek. Crt. f 51.297.663,68 Af: loopende Promessen	f	50.802.048,75
Voorschotten op Consignatiën	f	1.705.000,—
Gebouwen	f	49.592.663,68
	f	2.802.785,25
	f	4.464.056,24
Totaal	f	268.089.963,27

CREDIT

Kapitaal	f	35.500.000,—
Reservefonds	f	8.388.581,85
Buitengewone Reserve	f	1.700.000,—
Waarborgfonds Credietvereniging	f	5.828.887,50
Reserve Credietvereniging	f	2.593.606,20
Aandeelhouders voor gedeponneerd als waarborg voor 90 pCt. storting op aandelen B: Effecten	f	54.011.075,55
Contanten	f	1.680.300,—
in Leen-Depot Effecten	f	15.300,—
Contanten	f	35.423.050,—
Totaal Effecten	f	1.124.000,—
Totaal Contanten	f	37.103.350,—
Zieken- en Pensioenfondsen	f	1.139.300,—
Deposito's	f	1.760.819,62
Prolongatie-Deposito's	f	40.609.362,07
Saldo te ontvangen en te leveren Fondsen	f	2.903.000,—
Saldi Rekeningen Courant	f	695.949,66
voor gelden in het Buitenland ..	f	81.580.281,29
Credietvereniging	f	10.796.819,47
Daggeldleeningen	f	4.354.369,49
Te betalen Wissels	f	96.731.470,25
Diverse Rekeningen	f	8.100.000,—
	f	23.461.121,79
	f	1.574.514,33
Totaal	f	268.089.963,27